

reice

recursos web per a la igualtat i la convivència

GENERALITAT
VALENCIANA

Conselleria d'Educació,
Cultura i Esport

recursos web
per a la igualtat
i la convivència

REPENSANT(-NOS) EN
MASCULÍ PLURAL:
guia introductòria per a treballar
les masculinitats igualitàries a
l'aula

GENERALITAT
VALENCIANA

Conselleria d'Educació,
Cultura i Esport

Autoria:
Jorge Cascales Ribera
Joan Sanfèlix Albelda

Col·labora:
Carles Fons Poquet

ISBN:978-84-482-6514-4

Benvolguda companya, benvolgut company,

Amb aquesta guia, volem convidar a tota la comunitat educativa a reflexionar sobre la necessitat de “repensar(-nos)” en clau de gènere i, especialment, a interpel·lar-nos sobre els models de masculinitat socialment vigents. Volem abordar una temàtica que encara no s’ha tractat suficientment, a través d’activitats i dinàmiques que us ajuden a rumiar, en la pràctica diària, com contribuïm a la construcció dels gèneres.

Sovint parlem que els xics són més moguts, més actius, més participatius... Per contra, també diem que solen ser més agosarats, impulsius, desafiants... Fins a quin punt els xics “són” o els “fem” d’una determinada manera? Per què no es valora de la mateixa manera un xic sensible i una xica forta? Hi ha formes diverses de ser “xic”?

Alguns dels valors o característiques que s’associen amb la masculinitat són més que qüestionables i poden, fins i tot, portar alguns xics a tindre conductes que podríem anomenar de risc. La gelosia com a valor en les relacions afectives, el fet d’haver de demostrar una valentia i fortalesa constants, la falta d’expressió emocional i moltes altres característiques que s’atribueixen a la masculinitat tradicional poden induir-los a iniciar camins gens beneficiosos a la societat. Com contribuïm des de les escoles? Què en podem fer?

De la mà dels autors, iniciem un treball d’autoreflexió, que podem portar a les nostres classes amb l’aplicació o l’adaptació de les activitats proposades. Deia Nelson Mandela que l’home valent no és aquell que no sent por, sinó aquell que conquereix aquella por. Volem aconseguir una societat on les persones no hagen de tindre por a ser sensibles, a cuidar-se i a cuidar els altres, a expressar els seus sentiments, a ser veritablement humanes.

Moltes gràcies per la teua contribució a construir una societat millor.

Raquel Andrés Gimeno

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ.....	6
2. OBJECTIU D'AQUESTA GUIA.....	7
3. FONAMENTACIÓ TEÒRICA.....	8
3.1 Marc conceptual.....	13
4. COM UTILITZAR AQUESTA GUIA.....	18
4.1 Població a qui es dirigeix.....	19
4.2 Proposta de preparació i d'organització de les sessions.....	20
4.3 El paper del professorat.....	23
5. RECURSOS PRÀCTICS PER A MILLORAR EL TREBALL A L'AULA.....	24
6. PROPOSTA D'AVALUACIÓ.....	26
7. DINÀMIQUES I/O ACTIVITATS.....	30
7.1 Homes i dones en un sistema sexe/gènere (3 dinàmiques/activitats).....	30
7.2 Què és la masculinitat hegemònica o tradicional? (3 dinàmiques/activitats).....	34
7.3 Cap als bons tractes: relacions, sexualitat, amor romàntic i masculinitats (4 dinàmiques/activitats).....	38
7.4 Masculinitats igualitàries (5 dinàmiques/activitats).....	42
8. BIBLIOGRAFIA I RECURSOS MULTIMÈDIA.....	49
9. ANNEXOS.....	53

1. INTRODUCCIÓ

La guia que es presenta a continuació té per finalitat servir de suport al professorat, per incorporar de manera transversal o específica la qüestió de les masculinitats igualitàries a la seua docència, al Pla d'acció tutorial i a qualsevol context educatiu on siga possible treballar aquesta qüestió.

La pretensió és oferir una sèrie de ferramentes de caràcter bàsic i introductori, pensades per a treballar amb grups de secundària, batxillerat i FP, fonamentalment. És a dir, aquesta guia està elaborada per als diferents moments de l'adolescència, temps particulars i sovint convulsos, de les vides de les persones.

L'enfocament fonamental que articula, tant des d'un punt de vista pràctic com teòric, aquesta guia i les seues reflexions i recomanacions, parteix des de dues idees bàsiques i complementàries:

- En primer lloc, una visió crítica sobre el model de masculinitat tradicional i el que comporta a les nostres vides.
- En segon lloc, la necessitat de, arran d'aquesta crítica, tractar de reflexionar i produir col·lectivament tota una sèrie de sabers i de coneixements concrets i pràctics sobre què i com volem que siga allò de les masculinitats igualitàries.

Aquesta proposta, per altre costat, podem emmarcar-la dins d'un context d'actuació de tall "coeducatiu" així com, des d'un punt de vista més social, com una reflexió que pretén trobar punts de connexió i estar en consonància amb les reivindicacions feministes contemporànies més rellevants, fonamentalment aquelles que interpel·len els homes en la seua posició de privilegi i sobre la necessitat de la seua implicació/transformació per tal de poder evolucionar cap a societats efectivament igualitàries.

Per tant, partint d'aquesta base articulada mitjançant la crítica de les qüestions més nocives i tòxiques del model tradicional (encara hegemònic?) acompanyada de la reflexió/construcció col·lectiva sobre les característiques d'aquestes preteses masculinitats igualitàries, pretenem oferir en aquestes pàgines una ferramenta bàsica que esperem que pugua facilitar la introducció decidida de la qüestió masculina a les aules.

En definitiva, amb aquesta guia, com hem assenyalat, volem donar un primer pas, posar èmfasi en la qüestió masculina, abordar la igualtat des de l'òptica i les realitats i experiències dels nostres adolescents, aquells que cal informar i dotar d'un pensament crític perquè puguen, de manera autònoma, fer front a discursos que pretenen perpetuar sistemes de dominació que van en contra de totes i tots i que cal superar definitivament.

Al llarg de la guia oferirem una sèrie de fitxes amb propostes de diferents dinàmiques i/o activitats que poden interpretar-se de manera flexible i adaptada a cada context particular i que es poden desenvolupar de manera específica o transversal (integrada al temari d'assignatures concretes dels plans d'estudi com per exemple: valors

ètics, cultura clàssica, àmbits de ciències socials... o des de tutoria). En aquestes pàgines podreu trobar orientacions pràctiques respecte a les dinàmiques, per tal de desenvolupar-les adequadament, i propostes de treball concretes que faciliten l'assoliment d'alguna reflexió important, que servisca per a potenciar la ruptura amb els elements més nocius del model tradicional de masculinitat i facilite l'evolució cap a models alternatius que, indefugiblement, han de ser igualitaris.

Per últim, oferim també en aquesta primera i breu guia un seguit de recursos de diferent tipus que poden i han d'ajudar-vos en la preparació i el desenvolupament de les sessions (també us poden servir, òbviament, en l'àmbit personal) perquè les integreu o les adapteu de la manera que considereu més oportuna.

2. OBJECTIU D'AQUESTA GUIA

L'objectiu de la guia és conscienciar, sensibilitzar i formar la comunitat escolar, l'alumnat dels diferents nivells educatius d'Educació Secundària i postobligatòria, sobre la importància de la coeducació, concretament sobre el paper de les masculinitats respecte a la igualtat entre dones i homes, així com per a prevenir conductes de risc i conductes violentes que es reproduïxen a causa de la socialització sexista i/o masclista amb la qual vivim encara avui en dia, i d'aquesta forma, prevenir l'assetjament sexual o la violència de gènere entre altres qüestions socials.

Dirigida fonamentalment al professorat i a les persones coordinadores d'igualtat i convivència (CIC), la proposta de treball que us oferim divideix les activitats cap a unes masculinitats igualitàries en 4 blocs o apartats, més 1 proposta d'avaluació:

- Homes i dones a un sistema sexe/gènere (3 dinàmiques/activitats).
- Què és la masculinitat hegemònica-tradicional? (3 dinàmiques/activitats).
- Cap als bons tractes: relacions, sexualitat, amor romàntic i masculinitats (4 dinàmiques/activitats).
- Masculinitats igualitàries (5 dinàmiques/activitats).
- Avaluació (2 dinàmiques/activitats).

Us convidem que aquesta guia i aquests objectius de treball no solament es treballen des de la vostra pràctica individual, sinó que aquesta tasca forme part d'un compromís de claustre, o d'equip educatiu, per tal d'assolir el treball en igualtat a les aules de la forma més holística i transversal possible.

3. FONAMENTACIÓ TEÒRICA

De la masculinitat tradicional a les masculinitats igualitàries: treballant amb els adolescents.

Com hem apuntat, esdevé fonamental partir d'una crítica constructiva del que ha suposat, i encara suposa a hores d'ara, el model de masculinitat tradicional que ens travessa, ens impregna i que genera malestars i violències que hui podem entendre completament innecessàries, per tal d'evolucionar cap a altres formes possibles de ser i estar al món com a persones amb un cos significat, fonamentalment a partir de la seua genitalitat.

La lluita feminista, les reivindicacions dels drets de les dones que es perllonga fins a l'actualitat, precisament en un moment en què cobra especial vigor i força, ha conduït la societat, i amb això els homes, a un punt que podríem entendre com una cruïlla: els homes han d'escollir quin és el camí que volen prendre. I les opcions sembla que comencen a perfilar-se de manera clara, tot i que hi ha una situació dubitativa que queda enmig, i que potser és on es troben molts homes en l'actualitat.

O bé nosaltres com a homes avancem pel camí de la igualtat, de la mà de les nostres companyes, i tractem de construir un món millor on els dictats del gènere no ens condicionen les vides, o bé optem per un posicionament reactiu-defensiu, en la recerca d'un espai de replegament identitari, és a dir, enfortir-nos col·lectivament reivindicant el privilegi que pensem ens pertoca dins d'aquest sistema històric de dominació que és el patriarcat.

Alguns discursos sociopolítics, ben atents a aquesta situació, veient com alguns homes necessiten aferrar-se a aquesta seguretat filosòfica que suposa la masculinitat en un temps sociohistòric caracteritzat per la incertesa (les vides líquides que en diu Zygmunt Bauman), pretenen guanyar-se'ls cap a posicions que defensen la validesa d'un model tradicional, fins i tot intensificat en alguns dels seus elements més nocius.

Per altre costat, comencen a emergir veus des de diferents àmbits acadèmics, activistes, polítics o socials, reivindicant la possibilitat de ser home d'altres formes, lluny d'aquell model. Discursos que, a més, posen l'accent en la necessitat de visibilitzar com, al remat, la masculinitat també resulta dolenta per als mateixos homes, genera malestars i formes de violència sense cap sentit.

Tot i això, sembla que cap d'aquests discursos siga encara majoritari entre la població masculina, sinó que més aviat el que es percep, com així ho podem deduir des de la recerca sociològica, és una mena de desubicació davant les reivindicacions de feministes que posen en dubte tot allò après durant les nostres "masculinitats viscudes".

No obstant això, podem lluitar contra l'hegemonia. Els agents socials, les institucions socialitzadores, com ara el sistema educatiu, poden jugar un paper preferent en aquesta lluita i aconseguir que models de masculinitat alternatius siguen acceptats, flexibilitzant i no limitant, la forma de ser home al segle XXI.

És possible fer-ho contra aquests nous discursos més explícits, reaccionaris, i contra gran part de la indústria de la cultura de masses, que sovint afavoreix la presentació pública d'un model de masculinitat que, com diu Marina Subirats, es troba obsolet i ja no ens resulta funcional per al tipus de societat i de moment històric que ens ha tocat viure.

Des dels centres educatius cal reflexionar, cal portar a l'aula i a l'alumnat, ja no simplement tota la crítica feminista del model de societat patriarcal que, tot i que més subtilment que anys enrere, encara ens impregna, sinó també, i com molt bé s'està fent des dels col·lectius i discursos feministes, interpel·lar directament el privilegi i les conductes masculines que ajuden a la reproducció de la dominació dels homes sobre les dones.

Xiques i xics adolescents han de ser conscients de com es troben travessats pels mandats del gènere, i com, tot i que sovint això s'ha deixat més de costat, per als homes, els límits que imposa la masculinitat tradicional són realment asfixiants i limitadors: des d'allò que els xics no poden plorar, fins a determinades violències o assumptió de riscos que reclama una masculinitat en obsolescència.

Però, què és això del model tradicional de masculinitat? Tradicional o hegemònica? De veritat encara el patim? Efectivament, sobre aquest model de masculinitat patriarcal podem tindre molts dubtes, des de la seua denominació fins la seua presència i vigència. I d'això es tracta el treball de partida que cal fer a les aules.

En primer lloc, i des d'un punt de vista conceptual, encara que sovint s'usa de manera prou indistinta, s'escolta parlar de masculinitat tradicional, hegemònica i tòxica. Anem a pams:

- La denominació "tradicional" pot ser la més encertada i menys polèmica. Es tractaria d'un model que es reproduïx generacionalment i que, tot i els matisos en la seua evolució temporal, continua tenint unes essències que romanen immutables, i que s'observen fàcilment en els processos de socialització masculina durant la infància o l'adolescència: culte a la força física, risc, recerca de l'èxit i el reconeixement dels iguals, valentia, negació de determinades emocions, heterosexualitat normativa i, per tant, negació de qualsevol altre tipus de desig sexual, desig i activitat sexual mostrada i reconeguda, repudi d'allò socialment considerat "femení", projecció vital en l'espai públic i apropiació d'aquests espais de validació i reconeixement, etc. Aquest model, tot i que en gran mesura deixa de ser raonable i funcional, continua transmetent-se, encara que siga de manera més subtil o parcial. Cal desvetllar els mecanismes de la seua reproducció i el perquè de la seua suposada "vigència".

- Parlar d'hegemonia és un poc més complex i això ho podríem deixar per a l'acadèmia. Perquè l'hegemonia, entesa en sentit polític, apel·la a la imposició d'una sèrie de valors i creences a través de la cultura. Idees que suposen una forma d'entendre el món, i que no reclamen necessàriament de l'ús de la força física per a legitimar-se, sinó que s'imposen culturalment i s'accepten de forma majoritària apel·lant al sentit comú col·lectiu, propi de l'època històrica. És una de les grans batalles del segle XXI (i això pot canviar el món), guanyar l'hegemonia en la definició de la masculinitat. El que passa en aquest punt és que a hores d'ara no estem en condicions de determinar exactament si aquest model tradicional encara esdevé clarament hegemònic, tot i que culturalment és majoritari, però comença a canviar i a ser posat en entredit per certs estrats de la ciutadania, no sols per part de les dones, sinó també, i cada vegada més, per part d'homes.
- Si parlem de la toxicitat de la masculinitat o masculinitat tòxica, potser estem fent referència a la intensificació en el desplegament de la masculinitat tradicional per part d'alguns homes, que potencien aquells valors més nocius, com ara l'agressivitat, la predisposició a l'ús de la violència física, la voluntat de domini, la negació dels drets de dones, de les persones LGTBIQ+, racialitzades, etc. És a dir, seria una forma de masculinitat tradicional, que posa en primer terme els valors més arcaics i disfuncionals d'aquesta, sempre partint d'una voluntat de domini, i entenent la societat des d'una perspectiva de la supervivència dels més forts i no des de formes col·laboratives més pròpies i necessàries com espècie humana i social.

Amb aquestes pinzellades per aclarir un poc la denominació del model de masculinitat "en crisi" que, amb tot, encara és majoritari i ens travessa socialment, podem funcionar per treballar a classe. Es proposaran activitats o dinàmiques que ens ajuden a aprofundir-ho a l'aula, per determinar i reflexionar col·lectivament sobre el punt de vigència d'aquests valors tradicionals amb els quals ens trobem. En altres paraules, les generacions d'homes nascudes al segle XXI encara aprenen i reproduïxen, en essència, els valors propis de la masculinitat tradicional?

Dins d'aquests valors tradicionals, cal no oblidar-ne tampoc d'altres que tenen molt a veure amb un altre sistema de dominació que ens constitueix, o més bé, ens oprimeix a moltes i molts, el capitalisme. De fet, diferenciar capitalisme i patriarcat no esdevé una tasca senzilla. En qualsevol cas, el model de família patriarcal-capitalista que deriva fonamentalment de les societats industrials, i que no té molt més de dos segles, ha condemnat, des de fa dècades, les dones a l'espai domèstic-privat de les cures i les feines domèstiques, excloses, fins fa no tant i de manera sistemàtica, d'allò públic, és a dir, dels àmbits del coneixement, la cultura, la presa de decisions, l'autonomia personal, etc. No obstant això, per als homes, aquest model, tot i representar certs avantatges,

també els ha condemnat, especialment a les classes populars, obligats a constituir la seua identitat en el domini públic, és a dir, treballar per un salari per portar diners a casa i sustentar suposadament la família.

Aquesta idea al voltant d'una masculinitat definida per la seua posició com a proveïdora és certament perniciosa perquè, a banda de deixar la vida en un segon pla, exclou els homes de les seues responsabilitats i drets a l'àmbit familiar i comunitari, sobretot des del punt de vista de les cures i les emocions, i els condemna a entendre's com a treballadors-proveïdors com a essència última de la seua identitat. Això ha derivat en crisis identitàries masculines, en contextos de crisis cícliques del capitalisme contemporani. Ací, al País Valencià, en sabem un fum d'això. Però a més, també, d'altres problemes socials, com una addicció al treball quasi malaltissa o a discursos defensius-agressius-reactius front a la incorporació de les dones al món del treball assalariat (al cas valencià és una cosa relativament recent), fins al moment considerat bastió i generador primari de la identitat masculina. Perquè, què passa si hui les dones treballen i porten diners a casa com els homes? Aleshores, què els queda als homes per a definir-se més enllà de la biologia, de la corporalitat? Quines funcions socialment i històricament assignades encara perviuen de manera clara en la realitat i permeten dotar de contingut funcional la masculinitat del segle XXI?

Els homes ja no són guerrers, ni protectors, ni proveïdors exclusius, però, aleshores, per què els socialitzem sota aquestes creences? Els estem preparant per a un món que comença a deixar d'existir? No seria més raonable socialitzar els xiquets i adolescents en valors cooperatius, horitzontals, vinculats a emocions i cures, valors fonamentals per a la reproducció, en condicions de dignitat, de la nostra societat?

Per altra banda, cal abordar, precisament en relació amb aquest darrer punt, l'escenari encara no existent de manera clara, d'unes masculinitats que es puguen deslliurar del llegat patriarcal i evolucionar cap a altres formes, que, comptat i debatut, podran permetre'ls desenvolupar vides més sanes i justes, amb la resta i amb ells mateixos.

Abans d'entrar amb més detall en la qüestió, és probable que també hàgeu escoltat l'expressió "noves masculinitats". Tot i que té cert impacte i crida l'atenció de molta gent, ja que allò de "nou" dóna la sensació de superar allò suposadament "dolent" i antic, de vegades pot resultar una idea perillosa, tramposa o si més no, incompleta. En altres paraules, si no especifiquem la direcció del canvi en la masculinitat, potser algú ho malinterprete i busque espais de comoditat, per simular un canvi que de cap manera toca les essències que tenen a veure amb el poder i la dominació, generant el que sovint ocorre i que pot implicar un canvi excessivament autoreferencial i estètic.

El canvi cap a masculinitats igualitàries ha de partir dels homes, però ha d'aprofitar espais de sinergies amb les dones i, sobretot, beure de les seues fonts de coneixement i de la seua crítica al model de societat patriarcal. Per

tant, som partidaris de parlar de masculinitats igualitàries en els contextos educatius, per tal de posar èmfasi en la direcció del canvi cap als espais de la igualtat.

El treball en aquesta línia, òbviament ha de desenvolupar-se des de molts àmbits diferenciats però sovint relacionats. Aquest perfil d'home igualitari, indefugiblement, exigeix recuperar la part emocional negada pel patriarcat, per deslligar-nos de pressions i malestars que un model obsolet perpetua. Però, sobretot, cal canviar actituds i formes pràctiques en la nostra quotidianitat, ja que aquestes són apreses i de vegades tan interioritzades i normalitzades, que ni tan sols les podem identificar.

És important que els adolescents aborden l'ús del llenguatge que en fan, com parlen els xics sobre les xiques, la imatge que tenen d'elles i el que esperen d'elles en les seues relacions del tipus que siguen. Cal parlar de cures, de la implicació masculina respecte a fills i filles (paternitat) i persones dependents, malaltes, majors que reclamen de diversos tipus d'atenció humana. Cal parlar de coresponsabilitat en sentit molt ampli i cal parlar de sexualitat, dels mites de l'amor romàntic, entés d'una manera tòxica, d'LGTBfòbies, etc.

Cal deslligar-los urgentment de les exigències sobre la demostració pública de la masculinitat, i de les perversitats del grup d'iguals (masculí) com a espai social de producció, validació i reproducció de la masculinitat tradicional, ja que acaben generant processos perillosos i sentiments d'incapacitat. La masculinitat, com està pensada, és completament inassolible, una meta que mai podrem fer nostra, però que molt probablement condicionarà intensament les vides dels homes.

Tot això cal fer-ho urgentment, en un context caracteritzat pels volums ingents d'informació circulant i fàcilment accessibles (internet, dispositius mòbils, videojocs, etc.), i on determinats discursos sociopolítics que pensàvem superats pretenen guanyar-se als desubicats i temerosos, per tal de reforçar les files de primera línia de batalla d'un patriarcat amenaçat de mort.

Per tot això cal una acció educativa i socialitzadora conscient, implicada i decidida. I també valenta per a trencar amb tabús i portar a l'aula temes complexos però necessaris com la sexualitat, la prostitució, la pornografia, etc., ja que aquests elements travessen intensament les vides adolescents i els configuren sota un marc d'interpretació esbiaixat i que no acostuma a respondre a les realitats relacionals existents, ni moltíssim menys a les desitjables relacions igualitàries de reciprocitat en l'empatia i en les cures de les altres persones.

3.1 MARC CONCEPTUAL

Sexe: construcció biològica d'identitat que divideix i categoritza en home o dona a les persones segons els cossos sexuats. El sexe és la forma biològica de diferenciar als subjectes segons el cos amb el qual han nascut.

Gènere: conjunt de característiques, diferenciades històrica i culturalment, que cada societat assigna de forma distinta a homes i dones. És a dir, el gènere és una construcció social que assigna rols, capacitats i funcions diferents a homes i dones segons el marc cultural on s'ha desenvolupat la idea d'home o dona.

Sistema sexe-gènere: sistema sociocultural mitjançant el qual s'associa el sexe biològic amb un conjunt de valors socials diferenciats (creences, valors, actituds segons els cossos). Connecta el cos físic, home o dona, amb les diferències i funcions socials culturals construïdes.

Socialització diferencial: la teoria de la socialització diferencial atribueix una sèrie d'elements, valors i funcions socials que influeixen en la identitat femenina i masculina, de forma complementària i completament oposada. Per exemple, l'home és fort i la dona és sensible.

El marc de socialització diferencial comença inclús abans de nàixer, quan es disposen una sèrie d'expectatives diferents en xiquets i xiquetes: els colors (rosa/blau), la roba, l'habitació es prepara de manera diferent, els joguets, el futur professional, les formes d'amor i relació, les cures en les xiquetes, on es fomenta el que és emocional, enfront dels xiquets, on es fomenta la competitivitat i es neguen emocions. Aquestes normes i marcs diferenciadors no són universals, sinó que depenen de les diferents cultures i moment històric, tenint en comú, majoritàriament, la divisió sexual entre homes i dones.

Així doncs, la socialització diferencial és el procés pel qual aprenem a sentir, pensar, comportar-nos, valorar i actuar de forma diferenciada i diferent, de manera masculina i femenina, segons les vivències quotidianes que se'ns han presentat.

Igualtat: la igualtat és un dret humà. Cal tenir en compte que la igualtat no busca que els homes siguin idèntics a les dones i a l'inrevés, sinó que, a partir de les diferències es construeixen correspondències sanes per tal d'eliminar les desigualtats estructurals existents. La igualtat legal o igualtat de dret és un avanç per acabar en aquestes desigualtats, però no implica la igualtat real. Per aconseguir igualtat real és necessari treballar-la de forma holística, des de les institucions, de manera individual o col·lectiva, traspasar la igualtat de dret i treballar des del concepte d'igualtat amb totes les seves derivacions: igualtat de gènere, igualtat de fet, igualtat de tracte, igualtat d'oportunitats...

Igualtat de gènere: la igualtat de gènere s'entén com una relació d'equivalència, entenent aquesta equivalència com un mateix valor per a totes les persones, equitatiu o idèntic, independentment del seu sexe/gènere.

Masclisme: conjunt de pràctiques, comportaments, accions violentes (física, personal, psicològica...) que van dirigides a mantenir el sistema d'organització social patriarcal sobre el qual vivim.

El masclisme és un tipus de violència que discrimina dones i homes que no compleixen els manaments, rols i estereotips, que aquesta organització social desigual els exigeix, sent les dones per la posició social que posseeixen les més perjudicades en aquest sentit. També pot parlar-se de violència masclista o masclisme quan hi ha un exercici sobredimensionat de poder, maltractament, exercit principalment per l'home cap a aquells que l'envolten, principalment cap a les dones: violència de gènere.

Masclisme quotidià o micromasclismes: tant homes com dones reproduïm el masclisme de manera subtil i continuada. D'aquesta manera, el masclisme més evident queda travessat per unes violències micro, anomenades micromasclismes.¹ Són actituds, frases i fets naturalitzats, que vivim en el nostre dia a dia moltes vegades de forma invisibilitzada. Aquestes actituds, principalment quotidianes, alimenten i perpetuen les desigualtats de gènere, aprofundint i promovent el manteniment de la diferenciació entre homes i dones.

Masculinitat: conjunt de pràctiques, adscrites culturalment i de manera específica, dins d'un sistema sexe/gènere per a la regulació, naturalització i normalització de les relacions de poder, els estereotips i els rols socials que s'adscriuen al cos masculí. Aquestes pràctiques modulen les maneres de pensar(-se) i actuar d'una certa forma pel mer fet de ser home, o a l'hora d'interactuar amb un cos masculí.

La masculinitat que abandera el patriarcat en les seues pràctiques culturals és aquella coneguda com a masculinitat hegemònica tradicional, la qual fomenta, permet o reproduïx conscientment els patrons de comportament que mantenen les relacions de poder (patriarcal), i amb això la desigualtat social entre homes i dones.

Per mantenir aquesta realitat jeràrquica, la identitat d'home ha estat preconcebuda des de la confecció del fet de ser home en oposició al sexe femení, és a dir, entenent i reproduint socialment que ser home significa no ser com les dones.²

1 El terme micromasclismes, acotat per Luis Bonino (1996) ha sigut als últims temps un concepte problematitzat davant les dificultats d'establir diferències o fronteres entre les violències micro i altres tipus de violències masclistes. Per aquesta raó, molts autors i autores estan optant per utilitzar el concepte de masclisme quotidià en lloc del concepte micromasclismes.

Funcions de la masculinitat: funcions socials adscrites al cos masculí per al manteniment d'un sistema marcat per la divisió sexual del treball.³ Cal anotar que les tres principals funcions adscrites als homes i a la masculinitat són:

- 1) **Produir:** com a sinònim de treballar, aconseguir el suport econòmic per a la cobertura de necessitats bàsiques a la família.
- 2) **Protegir:** sota l'imaginari de protegir les seues propietats. L'home com a protector de la seua casa, de la seua dona o dels seus fills i filles, com a propietat. En aquest cas no equival a cuidar, sinó a mantenir en propietat.
- 3) **Procrear:** com a sinònim de reproduir-se o inseminar. La funció de reproduir-se també és una de les principals funcions adscrites a la masculinitat. En aquest cas tampoc equival a cuidar, sinó al fet sexual i reproductiu.

Regles de la masculinitat: els homes, per a mantenir-se dins de la categoria masculina, segueixen una sèrie de regles de masculinitats centrades en la demostració de l'honor i la virilitat. Aquestes regles de la masculinitat són:

- Res amb coses de xiquetes: rebutjar tot allò relacionat amb la feminitat.⁴
- Ser fort com un roure: demostrar constant fortalesa.⁵
- Ser el timó principal: ser el cap de família econòmic i el gènere preparat per manar.⁶
- Envia'ls a tots a l'infern: o no permetre ser qüestionat.⁷

2 Per ampliar coneixements sobre aquesta idea sobre – què es ser home – aconsellem llegir els textos de Michael Kimmel (1997) i Raewyn Connell (2015).

3 L'antropòleg David Gilmore (1994) afirma que la utilitat social és la base o el factor determinant per a seguir reproduint una construcció social de masculinitat patriarcal. D'aquesta forma, una societat androcèntrica empenyarà als homes a una sèrie de funcions socials concretes, situant-los en un marc de legitimitat patriarcal i prestigi social.

4 Els efectes que es deriven d'aquesta regla són l'homofòbia, la transfòbia, la LGTBIfòbia, la violència de gènere i el feminicidi de les dones, així com l'anul·lació emocional masculina, amb tots els problemes que comporta el no exterioritzar sentiments.

5 D'aquesta regla es deriven majors xifres d'accidents de tràfic d'homes, d'accidents laborals i de morts per una major exposició al risc.

6 Mentre es porta a terme aquesta regla, els homes es perden el fet de veure créixer als fills/es i compartir temps en família. Quan cau aquesta funció social apareixen malestars inespecífics (depressió, ansietat, etc.). També és un dels principals factors de suïcidi masculí, quan no es compleix amb aquesta funció social.

7 Aquesta regla porta a una socialització baix un fals auto-reconeixement d'autoritat, pel qual l'home no ha de ser qüestionat. En aquest sentit trobem un major nombre d'homes en la drogadocció, la delinqüència i presó.

Masculinitats igualitàries: formes alternatives al model hegemònic tradicional de masculinitat que busquen, a través del canvi en les pràctiques i la societat, produir una transformació real. Busquen abandonar una masculinitat entesa com a tradicional i superar la visió androcèntrica i patriarcal del món per a treballar per un món en equitat i igualtat des d'una perspectiva de gènere masculina.

En aquest sentit, les masculinitats igualitàries plantegen una alternativa, un canvi de pràctiques masculines cap a posicions més coresponsables, conciliadores, emocionals, sanes, respectuoses i equitatives pel bé de tots i totes.⁸

Amor romàntic: model cultural a través del qual som socialitzats de forma diferent, establint unes expectatives relacionals i afectives entre dones i homes. El concepte d'amor romàntic està vinculat al concepte d'atracció amorosa entre les persones. En aquest tipus de relacions, l'amor està idealitzat, és un sentiment superior que va més enllà del plaer i de l'espiritual. Es tracta de l'imaginari d'un amor perfecte.

No obstant això, la idea d'amor romàntic és una construcció històrica, social i cultural que queda travessada pels patrons normatius i els imaginaris del sistema patriarcal, construïnt al voltant d'aquesta idealització romàntica de l'amor mites i creences de subordinació de les dones, respecte dels homes, en les relacions. Destaquen els mites en què s'estableixen les creences relacionals: (1) l'amor ho pot tot; (2) l'amor vertader és predestinat; (3) l'amor és el més important i requereix entrega total; (4) l'amor és possessió i exclusivitat.⁹

Negociació cooperativa (guanyar-guanyar): mentre que a un marc de negociació entre dues persones l'objectiu del guanyar-perdre no és solament guanyar, sinó també que l'altra persona perda, el plantejament guanyar-guanyar, o *win-win*, és una estratègia que es va fer popular a partir del llibre *Los 7 hábitos de la gente altamente efectiva*, de Stephen Covey (2012). Aquesta estratègia de negociació consisteix que les dues parts busquen activament, i apleguen a un acord que siga beneficiós per a totes les parts.

En aquest sentit, cal definir que en una disputa o negociació, d'amistat, de parella, etcètera, sempre trobarem aquests dos nivells en el marc comunicatiu: 1) de confrontació (guanyar-perdre); o 2) de cooperació (guanyar-guanyar). Parteix de la idea de buscar la victòria o buscar el consens. Cal anotar que cap de les dues postures és

⁸ Cal aclarir que aquesta nova visió masculina, aquestes "noves masculinitats", realment no són tan noves. El sociòleg Hilario Sáez ens diu que "no hi ha nous homes". Els que hi ha ara els n'hi ha hagut sempre, però han estat invisibilitzats. Ara afloren altres maneres de ser "home". D'aquesta manera, molts autors i autores ja no utilitzen el concepte noves masculinitats i es parla de masculinitats igualitàries. http://www.eldiario.es/andalucia/Nuevas-masculinidades-igualdad-construida-hombres_0_232376857.html

⁹ Aconsellem la lectura del treball de l'autora Coral Herrera al voltant d'aquesta temàtica <https://haikita.blogspot.com/2010/08/los-mitos-del-amor-romantico.html>.

totalment correcta, per la multiplicitat de situacions que es poden plantejar a les relacions humanes. No obstant això, la recerca d'una actitud guanyar-guanyar és una actitud més positiva, empàtica i realista des del punt de vista de la construcció de relacions igualitàries.

Sexualitat: conjunt de successos emocionals, de conducta i de pràctiques, associades a la cerca del plaer sexual. L'activitat sexual "té normes de cortesia i d'etiqueta. Se li prescriuen i proscriuen espais, temps, formes i maneres. Les conductes sexuals són conductes socials" (Guasch, 1993, pàg. 107). En aquest sentit, és important entendre les pràctiques sexuals com una qüestió culturalment i diacrònicament situada, que variarà segons el lloc i el moment històric en el qual es desenvolupa, encara que siga una pràctica comuna en totes les cultures humanes.

Orientació sexual: l'orientació sexual fa referència a "la tendència o atracció que sent una persona cap a les de l'altre sexe (heterosexual), les del mateix sexe (homosexual), o indistintament cap a homes i dones (bisexual)" (Martínez & Bonilla, 2000, pàg. 89). Així doncs, cal destacar que l'orientació sexual marcarà la direccionalitat del desig sexual i les diferents formes que puguen existir en la cerca del plaer. D'altra banda, l'orientació sexual també es vincula amb l'enamorament i possible necessitat de conformar una família amb la persona o persones que activen el desig d'un o d'una mateixa.

Homofòbia / LGTBIfòbia: rebuig, por, repudi, prejudici o discriminació cap a dones i homes que es reconeixen o són reconeguts dintre d'una sexualitat o identitat sexual no hegemònica, que seria l'heterosexual, cissexual.

Privilegi: una posició privilegiada és aquella que atorga un valor social superior als subjectes d'un grup o una categoria social. És una posició i construcció social que estratifica uns certs subjectes, concedint-los una posició de poder i prestigi social, naturalitzant una potestat de dominació i una condició d'avantatge social.¹⁰ Aquestes posicions privilegiades es construeixen per oposició a posicions oprimides (home-dona; blanc-negre; heterosexual-homosexual, etc.). La masculinitat és una posició social privilegiada, la qual es construeix al voltant d'un valor social superior, que situa a l'home en el centre d'un sistema d'organització social. Els privilegis masculins són aquells avantatges de què gaudim els homes sobre les dones, per dret de naixement. No obstant això, moltes vegades no és suficient ser home per a accedir als beneficis que pot aportar la posició privilegiada, ja que dependrà també de la seua raça, classe econòmica, orientació sexual, etc.

¹⁰ Per aprofundir més en aquest concepte aconsellem la lectura de *Metáforas en el aire: discurso, género y privilegios en la masculinidad actual* (Cascales, 2017) o el text de *Privilegios Masculinos* de Jose Ángel Lozoya <https://joseangelozoya.wordpress.com/2017/01/28/privilegios-masculinos/>

Feminisme: l'AVL defineix el feminisme com el “Moviment que té com a finalitat aconseguir la igualtat dels drets de la dona respecte als de l'home”. No obstant això, encara existeix la fal·làcia per la qual es conceptualitza el feminisme com l'oposat del masclisme. D'aquesta forma, cal anotar que el feminisme no és un moviment d'odi contra els homes ni per la supremacia femenina, sinó que és un moviment per la igualtat de dones i homes.

Moviment d'homes per la igualtat: moviment encapçalat per homes, de crítica i reformulació de la masculinitat tradicional hegemònica, que va sorgir als països anglosaxons i escandinaus a principis dels anys 70, associat als moviments pels drets civils. El moviment d'homes sorgeix de la necessitat d'un canvi en el model de masculinitat tradicional existent, en tant que aquest és nociu en molts aspectes per als homes i per a les persones que els envolten.

Aquest moviment començà amb el qüestionament del model masculí. Actualment, existeixen quasi un centenar de grups, col·lectius, entitats i associacions d'homes a Espanya, que reivindiquen una igualtat real entre dones i homes, així com polítiques dirigides a homes i dones per a eradicar la violència de gènere, contra l'LGTBIfòbia, per una conciliació i coresponsabilitat real paritària, entre moltes altres reivindicacions que facen aquesta societat un poc més igualitària.¹¹

Per aprofundir en el treball i les reivindicacions d'aquests col·lectius us convidem a visitar les següents pàgines:

- <http://joaquimmontaner.net/cronologia/>
- <http://observatoriomasculinidad.edu.umh.es/movimiento-de-hombres-por-la-igualdad/>
- <https://ahige.org/>
- <https://homesigualitaris.wordpress.com/>
- <http://homesvalenciansxigualtat.org/>
- <http://www.redhombresigualdad.org/web/>
- <https://guindillasblancas.wordpress.com/>
- <http://circulosdehombres.es/>

4. COM UTILITZAR AQUESTA GUIA

Per poder treballar la igualtat entre homes i dones en l'actualitat, un dels pilars fonamentals parteix d'educar i introduir en la igualtat als homes, treballant amb ells (i també amb elles), quines formes o models de masculinitats volem, dins dels nostres marcs de convivència.

¹¹ Aconsellem la lectura dels textos de Luis Bonino (2002), Jorge Cascales (2017b), Krizia Nardini (2018) i David Pinilla, Santiago Boira i Lucía Tomás (2014).

Així doncs, buscarem sensibilitzar i conscienciar l'alumnat sobre la importància de la igualtat i la coeducació, fent-los reflexionar al voltant de la igualtat i les masculinitats. Una realitat identitària que encara avui en dia ens afecta i ens condiona en la nostra vida, les nostres accions i les nostres decisions, tant als homes com a les dones.

4.1 POBLACIÓ A QUI ES DIRIGEIX

Aquesta guia està adreçada al professorat i a les persones coordinadores d'igualtat i convivència (CIC), com a mitjà o ferramenta per a treballar a les aules la importància d'unes masculinitats sanes i positives, per a la consecució de la igualtat entre dones i homes.

L'educació en igualtat i el treball de prevenció per a l'eradicació de les violències masclistes, és un treball holístic que necessita un abordatge des de les edats primerenques. No obstant això, cada etapa de desenvolupament requereix una singularització i una adaptació de les pràctiques educatives a aplicar a l'aula. D'aquesta forma, tota la planificació i activitats han estat programades, fonamentalment, per a ser aplicades en adolescents d'edats aproximadament compreses entre els 14 anys i els 18 anys, on podem trobar els cursos de 3^r i 4^t de l'ESO, Batxillerat i la Formació Professional Bàsica (FPB). A aquestes edats es posseeix un desenvolupament evolutiu i unes característiques òptimes per a treballar aquests temes. Cal destacar que l'alumnat a aquestes edats:

- Posseeix un desenvolupament cognitiu i unes capacitats que afavoreixen la mirada crítica, la qual cosa els possibilita entendre realitats més enllà de la pròpia, sent capaços d'agafar distància per debatre i reflexionar críticament sobre patrons androcèntrics, naturals o normatius.
- Està en procés d'emancipació del món familiar, en un moment que guanya importància el grup d'iguals. Un moment crític, on és important incidir en l'autoconcepte per a no caure en pràctiques de grup nocives o patrons androcèntrics negatius imperants.
- Es comença a tindre autoconsciència, sentiment de justícia i fins i tot una identificació sexual més marcada. Realitats des d'on treballar el sexisme o el masclisme, com a realitats incíviques, i on el posicionament de rebuig enfront del masclisme i el sexisme ha de formar part del que entenem per justícia de gènere o justícia social.
- Pel que fa a sociabilitat ja interioritzen les normes del grup i posseeixen una moral més autònoma, un aspecte fonamental per treballar la interacció amb el grup des d'un criteri propi.

- És fonamental destacar les manifestacions conductuals que apareixen en aquestes edats, ja que són característiques per a sentir-se acceptats als nous espais en els quals s'estan submergint, com són l'adulthood i el grup d'iguals, així com noves actituds crítiques davant de les injustícies, des d'un nou pla mental, apareixent formes d'autocrítica i de reflexió personal. És una bona oportunitat per a revisar les pròpies actuacions i actituds, tant personals com del grup d'iguals.

No obstant això, factors com el grup d'iguals, el fet de qüestionar la norma, el reclam d'una major autonomia personal i identitària o el procés d'emancipació familiar formen part d'un període on s'enfronten a inseguretats, pors i dificultats. L'aposta des de la coeducació per treballar en aquesta etapa ve donada perquè és un moment idoni per desmitificar les realitats pròpies de cada sexe. És a dir, a l'alumnat al qual ens dirigim posem la necessitat i està preparat per a enfrontar-se a la tasca de conscienciació i educació en la igualtat, en tant que posem la capacitat suficient per a reflexionar i tenir una actitud crítica front aquest tema.

4.2 PROPOSTA DE PREPARACIÓ I D'ORGANITZACIÓ DE LES SESSIONS

El propòsit d'aquesta guia és que les i els docents que es proposen treballar allò que entenem per masculinitats igualitàries tinguen les ferramentes necessàries per a configurar-se les sessions, de forma autònoma i lliure. Així doncs, la proposta de treball a l'aula està basada en l'abordatge d'un tema central, les masculinitats i la igualtat. No obstant això, també podem trobar dinàmiques que estan fonamentades en les relacions entre els dos sexes. Per a la preparació de les sessions us oferim una proposta basada en 5 passos:

- **Fonamentació teòrica:** aquesta guia facilita una introducció teòrica reflexiva (i uns recursos) sobre allò que entenem per masculinitat. La lectura dels primers apartats de la guia, introducció i fonamentació, ofereixen la possibilitat d'anar introduint-se, amb les lectures pertinents, per a l'abordatge de les masculinitats. Aconseguir una mínima adquisició teòrica prèvia pot ser una de les ferramentes més importants per al professorat.
- **Elecció de les sessions:** la temàtica de les masculinitats ha estat subdividida en 4 subapartats o blocs, els quals han estat pensats per oferir al professorat diferents ferramentes cap a la construcció d'espais ensenyament-aprenentatge sobre masculinitats i igualtat. Cadascun d'aquests blocs té com a objectiu oferir capacitats perquè l'alumnat prenga consciència de la realitat, i oferir formes d'aconseguir formar part d'una societat més igualitària. Els blocs i les capacitats a adquirir són els següents:
 - **Bloc 1. Homes i dones en un sistema sexe/gènere:** prendre consciència de les desigualtats de gènere que ens envolten en l'actualitat.

- **Bloc 2. Què és la masculinitat hegemònica o tradicional?**: conèixer què és allò que entenem per masculinitat tradicional i per què conté elements nocius i dolents, tant per als homes com per a les dones.
- **Bloc 3. Cap als bons tractes: relacions, sexualitat, amor romàntic i masculinitats**: conèixer i treballar propostes relacionals cap als bons tractes.
- **Bloc 4. Masculinitats igualitàries**: apropar, a xics i xiques, a allò que entenem per masculinitats igualitàries.

PROPOSTA DE SESSIONS A L'AULA				
	PROPOSTA DE TREBALL A L'AULA	NOMBRE DE SESSIONS	BLOCS A TREBALLAR	DINÀMIQUES O ACTIVITATS ¹²
Sessió Única	- Masculinitats i igualtat	1 Sessió	Qualsevol	Dues / Tres dinàmiques de blocs diferents.
Sessió Específica	- Homes i dones en un sistema sexe-gènere	1 Sessió	Bloc 1	Dues / Tres dinàmiques.
	- Identificant la masculinitat tradicional	1 Sessió	Bloc 2	Dues / Tres dinàmiques.
	- Aprofundint en els bons tractes des de les masculinitats	1 Sessió	Bloc 3	Dues / Tres dinàmiques.
	- Masculinitats igualitàries	1 Sessió	Bloc 4	Dues / Tres dinàmiques.
Programa Específic	- Ficant-nos les ulleres morades per comprendre la masculinitat	3 Sessions	Blocs 1 i 2	Dues / Tres dinàmiques per sessió.
	- Construint masculinitats i relacions igualitàries	3 Sessions	Blocs 3 i 4	Dues / Tres dinàmiques per sessió.
Programa Complet	- Cap a unes masculinitats igualitàries a l'aula	5 Sessions	Tots	Dues / Tres dinàmiques per sessió.
Proposta Avaluació	Al final de la sessió o del programa	-	-	Una / Dues dinàmiques per avaluar ¹³ .

(Taula 1. Proposta estimada i recomanable de possibles distribucions de sessions a l'aula)

Aconsellem que la persona docent que es dispose a treballar les masculinitats a l'aula s'orienta a partir de la proposta de sessions oferida. Així doncs, es pot plantejar seguir de forma correlativa els blocs de treball, o agafar un bloc concret i desenvolupar-ne els continguts. O bé, es pot plantejar realitzar una sessió de llarga

¹² Trobarem les Dinàmiques i/o Activitats a l'apartat 7 de la Guia.

¹³ Trobarem les Dinàmiques i/o Activitats per Avaluar les sessions o els programes a desenvolupar a l'apartat 6 de la Guia.

durada amb activitats i dinàmiques de cadascun dels blocs, o diverses sessions amb una sessió o dues per cada bloc (Taula 1).

- Elecció de les activitats i/o dinàmiques a utilitzar a l'aula: cadascun dels blocs temàtics posseeix unes dinàmiques i/o activitats per a aplicar a l'aula. Així doncs, després de tenir clar què es vol treballar i quines sessions es desenvoluparan, el següent pas és l'elecció de les dinàmiques (Apartat 7).

Aquestes activitats o dinàmiques formen part d'un recull realitzat per professionals que treballen des de l'àmbit de l'educació formal i no formal, les masculinitats igualitàries. Són activitats que ja s'han pilotat amb alumnat de les edats proposades i, probablement, siguen una de les aportacions més significatives d'aquesta guia.

- Elecció de la forma d'avaluació i el tancament de la sessió o sessions: una vegada concretat què es treballarà, i les activitats a desenvolupar, ens queda incloure el procés d'avaluació al procés educatiu. En aquesta guia us proposem realitzar al final de la sessió programada, en cas de ser una sessió d'un dia, o a l'última sessió del programa desenvolupat, en cas de treballar les masculinitats en més d'una sessió, la realització d'una o dues dinàmiques d'avaluació creativa i participativa amb l'alumnat per a tancar el procés de formació i, al mateix temps, recollir informació sobre el procés que s'ha desenvolupat a l'aula (Apartat 6).
- Lectura dels recursos pràctics per a treballar a l'aula: finalment, a la guia trobareu una sèrie de propostes que us poden ajudar a construir un espai de seguretat, que fomenti una comunicació sana i positiva, sobre unes temàtiques tan complexes i, de vegades polèmiques, com la igualtat.

D'aquesta forma, la guia no planteja un nombre mínim de sessions, sinó les ferramentes per a adaptar les seues classes a les necessitats que el professorat requerisca. Moltes vegades, aquestes activitats es desenvolupen a l'hora de la tutoria, d'altres vegades es detecta la necessitat de treballar certes realitats i es pot plantejar alguna sessió com a eix transversal de l'ensenyament, fins i tot es pot plantejar com a una ferramenta per a les setmanes culturals que s'impulsen a col·legis i instituts, on tal vegada trobem més disponibilitat horària per a treballar aquesta realitat. En tot cas, un dels objectius desitjats és que els continguts que es treballen a l'aula fomenten l'interés per la coeducació i la igualtat, i que s'incorporen aquestes temàtiques de forma transversal a les diferents assignatures.

Les activitats que podeu trobar són variades, per evitar el cansament i la desmotivació. L'objectiu de les mateixes és treballar la igualtat, a través de la reflexió, des dels exercicis pràctics.

4.3 EL PAPER DEL PROFESSORAT

El paper a desenvolupar pel professorat que s'aventure en aquesta guia és més aviat de facilitador i orientador: (1) dissenyant les sessions-taller d'aprenentatge; (2) negociant el procés de treball; (3) decidint, configurant i facilitant la composició dels grups; (4) proporcionant materials i informació; (5) estimulant l'intercanvi d'informació a partir de les dinàmiques; (6) procurant garantir que la informació arribi a tots els components del grup; (7) ajudant a tots i totes a construir nous coneixements i noves mirades igualitàries.

Davant les dinàmiques plantejades i les diferents activitats el professorat ha de:

- Vigilar la possibilitat de conflictes dins del grup/aula. Per prevenir aquesta realitat, clarificar les instruccions d'allò que es busca aconseguir resoldrà molts conflictes, així com realitzar els canvis pertinents quan s'hi produïsquen situacions conflictives al voltant dels rols relacionals o de lideratge.
- Controlar els temps de les activitats i dinàmiques que es van plantejant, per a modular les diferències aptitudinals entre els grups o individus, atés que hi haurà qui realitza activitats de forma més ràpida i concisa que altres, o que puga necessitar més temps per aprofundir en allò que volem treballar.
- Observar els grups i el desenvolupament de les dinàmiques, aprofitant l'oportunitat per a indagar més a fons en les realitats de l'alumnat.
- Establir un sistema o fórmula on, si algun alumne o alumna necessita ajuda, se'n garantisca l'obtenció.
- Animar, oferir ajuda, reconèixer i aportar, no reforçant la competitivitat sinó la cooperació en la construcció de coneixements.

5. RECURSOS PRÀCTICS PER A MILLORAR EL TREBALL A L'AULA

En aquest apartat, tractarem d'oferir orientacions pràctiques, explicitades a partir d'experiències de professionals que han estat treballant en els últims anys temàtiques coeducatives. Les ferramentes exposades no són tant la solució per aconseguir l'èxit de les sessions a l'aula, sinó més bé l'eina per a millorar la praxi, buscant l'eficiència i l'eficàcia dels processos i previndre possibles situacions conflictives que es puguem presentar:

[L'inici i el tancament de l'activitat](#)

Qualsevol activitat necessita una bona presentació o inici, i més important encara, un bon tancament del procés. Un disseny bàsic constaria de: (1) una introducció; (2) unes accions; i (3) un tancament.

Quan treballem en un marc coeducatiu, si no tenim ben estructurat l'inici i el tancament, podem cometre l'error de deixar moltes realitats obertes i mal resoltes. De fet, molts professionals de la coeducació, insisteixen en la importància de fer una bona introducció (que situe, expliciti i, sobretot, motive l'alumnat enfront dels temes que es treballaran), però sobretot un bon tancament per a no deixar temes pendents, o entesos de forma inadequada, a causa de les creences, prejudicis, estigmes o estereotips patriarcals que reproduïm socialment.

[Les normes a l'aula](#)

Una de les ferramentes més importants, després d'una bona presentació, és marcar unes normes bàsiques de funcionament a l'aula. Aquest exercici posseeix una certa rellevància, en tant que assenta les bases per al bon funcionament de les diferents activitats a realitzar, i ens ajudarà a preveure conflictes, malentesos i incidents que puguem ocórrer al llarg de les sessions. Unes poques qüestions a tindre en compte són:

1. Les normes s'han d'explicitar a l'inici de la sessió i aplicar-les.
2. Les normes s'acompleixen si són consensuades abans de començar les diferents sessions o activitats.
3. Serveixen per millorar, dinamitzar i/o controlar l'ambient a l'aula.
4. Qualsevol norma, per molt que haja sigut consensuada, no pot incitar a una mala praxi socioeducativa o discriminatòria.

[La direcció del discurs. Evitant la guerra de sexes](#)

Una de les normes de funcionament que us proposem per a treballar a l'aula està basada en la direccionalitat del discurs, concretament en el paper del professorat com a moderador i facilitador del debat. Quan treballem temàtiques de gènere, apareixen moltes qüestions i suspicàcies al voltant de les diferents intervencions que puguem donar-se, ja que tots tenim un coneixement previ sobre com ens organitzem a les nostres famílies i com ens relacionem socialment, és a dir, tots i totes tenim gènere.

Convindria organitzar la direcció del discurs i establir normes clares en les dinàmiques, tot evitant l'aparició de la guerra de sexes¹⁴, els personalismes i qüestionaments negatius, que poden incomodar a les persones participants.

□ El parafraseig

Es tracta d'una tècnica utilitzada per a reformular una afirmació, transformant-la en forma de pregunta. El parafraseig es basa a utilitzar les idees d'una altra persona com si foren pròpies. Aquesta reformulació pot ser:

- En forma de nova afirmació, a partir de la idea inicial: *“llavors el que tu vols dir és que els homes no poden portar falda.”*
- En forma de qüestió o pregunta: *“llavors, segons el que tu has indicat, estaria malament que jo vingués en falda a classe?”*

D'aquesta forma s'agafa el discurs expressat reescrivint les idees plantejades de forma diferent i evidenciant, matisant, allò que es vol replantejar, criticar o qüestionar d'una determinada creença.

14 Quan parlem de *Guerra de Sexes* fem referència al discurs fomentat principalment per grups o corrents neo-masclistes, que entenen el feminisme com una lluita de les dones contra els homes. Així doncs, aquest corrent discursiu busca que els temes d'igualtat es tracten des d'una vessant bèl·lica d'homes contra dones, i dones contra homes, en lloc de parlar de consensuar conjuntament el món en el qual volem coexistir conjuntament. A l'adolescència, aquest discurs cala amb facilitat en tant que els xics i les xiques es troben immersos en un procés de desenvolupament identitari, on la construcció social de la masculinitat i les desigualtats estructurals generades pel sistema patriarcal entren en conflicte.

6. PROPOSTA D'AVALUACIÓ

Quan ens plantegem què avaluar d'una sessió on hem treballat les masculinitats, la primera qüestió que ens ve a la ment és: què avaluem?, i l'altra banda: per a què avaluem?

Òbviament rendir comptes, ser capaços de dir que els i les nostres adolescents són un poc menys masculistes i/o sexistes i sí un poc més igualitaris és una bona raó per a avaluar qualsevol programa o projecte d'igualtat. No obstant això, la finalitat d'avaluar el treball plantejat en aquesta guia passa, principalment, per l'objectiu paral·lel d'oferir un espai d'expressió a l'alumnat, des d'on reflexionar conjuntament sobre el procés que s'ha viscut. Un lloc que possibilita una expressió sana i una escolta activa, donant-li forma amb un tancament del procés que s'ha desenvolupat.

La cultura de l'avaluació segueix sent una pràctica que, en molts àmbits i processos educatius, es resisteix a ser considerada un procés necessari. L'avaluació com a ferramenta per recollir i assolir coneixements ens pot ajudar, no solament a retre comptes, sinó també a conèixer i connectar amb la realitat viscuda, i d'aquesta forma millorar, l'aprenentatge viscut, més enllà dels futurs processos d'aprenentatge i ensenyament que es pugen produir.

En aquesta guia hem apostat per aventurar-nos a dissenyar un procés d'avaluació creatiu¹⁵ que pivotarà entre els processos participatius, la creativitat i la recollida d'informació. Avaluar de forma creativa és una oportunitat, no solament per a apropar-nos a la proposta d'aprenentatge, sinó també per a recollir informació, i al mateix temps, oferir un espai d'expressió i reflexió democràtica sobre els temes treballats. D'aquesta forma, la forma de tancar la sessió o els programes que puguem nàixer d'aquesta guia ens dona l'oportunitat de plantejar processos participatius, des d'on fomentar la reflexió conjunta i recollir informació per avaluar el procés. En aquest sentit, les dues dinàmiques que proposem per a l'avaluació són:

1. La dinàmica de les quatre preguntes: aquesta dinàmica participativa la proposem per aquells plantejaments d'avaluació on es vol donar més importància al caràcter sumatiu (recollir informació dels coneixements assolits durant les sessions).
2. La dinàmica de la pantomima: aquesta dinàmica teatral la proposem per aquells plantejaments d'avaluació que busquen conèixer com s'han viscut les sessions. Es pot recollir tant informació de caràcter sumatiu (coneixements assolits) com formatiu (millora de la pràctica educativa), no obstant

¹⁵ Si es desitja aprofundir més amb aquest idea d'avaluar amb creativitat aconsellem la lectura de l'article de George Laferrière (1997) titulat *Evaluación Creativa. Una propuesta dirigida a los enseñantes y animadores*; i el capítol de Maria Jesús Perales, Jorge Cascales i Begonya García-Romeu (2020) titulat *Evaluando con Creatividad: técnicas creativas para la evaluación de programas socioeducativos*.

això, trobareu que hi poseu un major pes per a reflexionar sobre la pràctica educativa que s'haja generat.

Per dissenyar i planificar l'avaluació el primer que cal pensar és:

- (1) Què avaluem: la proposta d'avaluació que us presentem se centrarà en els criteris d'eficàcia, efectivitat i satisfacció, en tant que són criteris centrats en l'adquisició de competències i coneixements, així com en el marc emocional i motivacional de l'alumnat. Veure si l'alumnat és més conscient de la realitat desigual existent al voltant de la construcció social de la masculinitat, indagar sobre si s'han adquirit coneixements més enllà de les activitats plantejades i aprofundir en com han viscut el procés d'ensenyament-aprenentatge, són les metes que proposem avaluar a partir d'aquesta guia, les quals parteixen d'un plantejament realista a la mà del professorat.
- (2) Quan avaluar: cal anotar que la proposta d'avaluació se centra en una avaluació final o de producte, és a dir, al final de l'acció educativa. Si es tracta d'una sessió, es plantejaria al final de la sessió i si es tracta de diverses sessions, l'avaluació es realitzaria en l'última sessió programada.
- (3) Com realitzar l'avaluació: la proposta d'avaluació parteix d'aplicar al final de la sessió o programa dissenyat una o les dues dinàmiques d'avaluació proposades on es recollirà, a partir de l'observació participant, la informació pertinent als criteris assenyalats. Per a sistematitzar la recollida de la informació, aconsellem la utilització d'una rúbrica o d'una graella d'observació, on anar anotant la informació pertinent a compilar. Podeu trobar un exemple a l'Annex 6.

LES QUATRE PREGUNTES (dinàmica d'avaluació)	
DURADA APROX.:	25 min.
OBJECTIUS:	• Conèixer els aprenentatges adquirits • Fomentar accions proactives al voltant de temes d'igualtat • Recollir informació al voltant de les pràctiques educatives desenvolupades a les sessions
RECURSOS:	• Pòsits • Quatre cartolines • Bolígrafs • Pissarra i clarió
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Es pengen tres cartolines amb els següents títols: què he après? què m'ha cridat l'atenció? què aplicaré a la meua vida? quins aspectes m'agradaria que s'hi hagueren tractat? Després se segueixen els següents passos: 1. Es reparteixen un mínim de 4 pòsits per persona. Cada persona ha d'escriure en quatre pòsits distints, responent a les qüestions plantejades a les cartolines. Quan ja es tenen els pòsits escrits, s'enganxaran a la cartolina corresponent. En cas de fer-ho per grups, es donaria temps per debatre i consensuar quines quatre respostes enganxa cada grup. 2. El dinamitzador/a anirà llegint els pòsits, preguntant el perquè els han escrit, i demanant <i>feedback</i> a l'aula, analitzant cadascuna de les aportacions de l'alumnat, fent recordatori de què s'ha treballat. 3. Al final de la sessió, es fa un tancament amb aquelles tres o quatre aportacions que més s'hagen repetit, o hagen sigut més significatives per a tancar la sessió.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	El paper de la persona dinamitzadora serà d'acompanyar amb tot allò que s'haja expressat als pòsits.
OBSERVACIONS:	Es pot jugar a endevinar qui ha escrit quina cosa, fer que el grup interprete el què s'ha escrit o, directament, demanar que la persona que ho ha escrit explique el per què de la seua aportació. D'altra banda, les preguntes poden ser les que explicita l'activitat, o qualsevol altra que siga pertinent per a l'anàlisi de les sessions que s'hagen treballat.

LA PANTOMIMA (dinàmica d'avaluació)	
DURADA APROX.:	25 min.
OBJECTIUS:	• Possibilitar un espai on expressar unes poques vivències que s'hagen viscut a les sessions• Aconseguir informació sobre com s'han viscut els aprenentatges• Conèixer com s'ha sentit l'alumnat a partir de l'expressió teatral
RECURSOS:	• Caixa amb accessoris per disfressar-se (opcional)• Paper i bolígraf• Pissarra i clarió
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Es fan grups de 2 a 5 persones segons el nombre d'alumnat. Tres passos: • Pensar allò positiu i allò negatiu: depenent si es vol abordar l'aprenentatge des de l'adquisició de coneixements o l'avaluació de l'activitat es demana als grups que anoten 3 idees positives i 3 de negatives (que hagen après, o que els hagen agradat de la sessió o sessions) i les fiquen a una caixa. Després es donen uns minuts per a elegir solament una cosa positiva i una negativa de les anotades.• La pantomima: una vegada tenint clar allò positiu i allò negatiu a exposar, el grup haurà de pensar i escenificar un xicotet teatre (una escena teatral d'uns minuts) explicant, mitjançant el teatre, allò que ha decidit el grup transmetre a la classe. A aquesta escena cadascuna de les persones del grup haurà de representar un paper (pot ser d'alumnat, de professorat, poden ser personatges ficticis, etcètera) buscant comunicar de forma creativa allò que volen exposar.• La reflexió conjunta: una vegada finalitzada l'escena es preguntarà a la classe, sense explicar res d'allò que han representat, què han identificat i per què, com s'han sentit en veure l'escena i si canviarien alguna cosa. Es dóna la veu a les persones que han representat l'escena i es reflexiona sobre les aportacions que es vagen fent. Finalment, la persona dinamitzadora presentarà els resultats de l'avaluació que haja recollit i anotat, mitjançant l'observació participant durant l'activitat.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	La persona docent o dinamitzadora apuntarà a la pissarra les idees o qüestions que siguin pertinents identificar per a la reflexió conjunta, així com totes aquelles qüestions que siga necessari registrar per a l'avaluació de l'activitat.
OBSERVACIONS:	La presentació d'aquests resultats es pot concloure amb una síntesi final, o amb una escena final organitzada per la persona dinamitzadora, exposant aquelles coses sobre les quals s'ha reflexionat, i d'aquesta forma, donant un tancament a la tasca.

7. DINÀMIQUES I/O ACTIVITATS

7.1 HOMES I DONES EN UN SISTEMA SEXE/GÈNERE (3 DINÀMIQUES/ACTIVITATS)

(DES)APRENENT DES DELS JOGUETS	
DURADA APROX.:	30 min aprox.
OBJECTIUS:	• Identificar la reproducció dels estereotips associats als sexes • Conèixer quins han estat els models de socialització diferencial de gènere • Reconèixer els valors i principals idees associades al gènere masculí i femení (a partir dels joguets), posant especial èmfasi en la qüestió de com afecta negativament als xics • Conscienciar l'alumnat sobre la importància d'educar-nos en igualtat
RECURSOS:	• Ordinador, projector i pantalla • Presentació amb imatges de joguets estereotípicament associats a xiquets i xiquets (diapositives o similar)
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 4 passos: 1. Feu una recerca a la xarxa d'imatges de joguets o feu ús de catàlegs promocionals de les empreses jugueteres que podreu localitzar fàcilment. 2. Establiu grups mixtos o no mixtos (pot funcionar de les dues maneres) i primer que treballen entre elles i ells, per després posar en comú amb la resta de la classe l'anàlisi que s'ha realitzat, sempre moderat per la docent a càrrec. Les preguntes que caldria respondre fonamentalment són: ▪ <i>Quins valors o idees se'ns transmeten en funció del nostre sexe i dels joguets amb els quals, suposadament, hem de jugar?</i> ▪ <i>Són diferents per a xics i xiques?</i> ▪ <i>Continuem generant diferències entre xiques i xics al món dels joguets al segle XXI?</i> 3. Per a finalitzar, la persona dinamitzadora farà una posada en comú ordenada de les idees que haja extret i debatut-consensuat cada grup, fent referència a les imatges de joguets i incidint específicament en els valors que porten associats: què estem imitant o aprenent quan juguem amb aquests joguets? També es pot decidir introduir, en el moment que es considere pertinent, la qüestió del record subjectiu sobre els "joguets favorits d'infància" i/o el tema dels videojocs, sempre en funció del funcionament del grup i la durada que es vulga donar a aquesta activitat. Tancarà l'activitat fent una síntesi de tot allò que s'ha parlat a l'aula, posant èmfasi i explicant què és la socialització diferencial.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	En funció de com es decidisca desenvolupar l'activitat, el paper que cal implementar és fonamentalment de moderador/a-facilitador/a. Prèviament, la persona docent haurà d'haver localitzat les imatges estereotípiques de joguets associats a masculinitat/feminitat.
OBSERVACIONS:	Els punts fonamentals que caldria aprofundir en aquesta activitat serien, per exemple, la diferència de colors entre joguets "masculins" i "femenins" que és el que més sol destacar (es veuen molt clarament als catàlegs), i aquells valors associats a un model de masculinitat-feminitat tradicional: agressivitat, competitivitat, violència, força, destresa, risc, etc., enfront de

bellesa, cura del cos i cura d'altres persones.

Probablement trobareu que, mentre que algunes xiques ja normalitzen el joc amb allò considerat "masculí": una pilota de futbol, un cotxe teledirigit, una espasa de fusta, etc., molts pocs xics reconeixen obertament haver jugat amb nines o semblants. Perviu una penalització social per als homes que se n'ixen dels dictats marcats pel model de masculinitat patriarcal. Podeu introduir també el tema dels videojocs, que els queda molt proper i on també emergiran aquestes diferències, fins i tot, si cap, més accentuades.

Per un altre costat, també cal posar especial atenció en els moments que algun xic expresse obertament que jugava amb joguets "femenins". Si hi ha reaccions de burla, risses, o fins i tot insults, etc., entre els membres del grup, cal reaprofitar la situació per fer visible la penalització social dels xics que es desvien dels dictats marcats per la masculinitat patriarcal.

LA MÀSCARA	
DURADA APROX.:	30 min.
OBJECTIUS:	• Conèixer pràctiques masculines i femenines que es fan o ens manen fer pel fet de ser home o dona• Prendre consciència que la socialització diferencial funciona a qualsevol edat
RECURSOS:	• Màscares (Annex 1)• Bolígraf• Espai obert per on transitar
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 4 passos: 1. Es reparteix una màscara a cadascú.2. A les màscares, cadascú escriurà individualment paraules o frases curtes seguint la següent cita: Per als xics: <i>pel fet de ser home...</i> Per a les xiques: <i>pel fet de ser dona...</i> Es donen uns minuts per anar emplenant la màscara amb les frases o paraules que els vinguen al cap.3. S'aparten les cadires i les taules a l'aula creant un espai per on caminar. Tots i totes es posen les màscares i van caminant per l'aula. Quan es passa pel costat d'un company o companya s'han de para a llegir el que posa a la seua màscara. S'anirà caminant per l'espai creat a l'aula, fins que tots i totes hagen llegit els missatges de totes les màscares.4. Posada en comú: el professorat demanarà que tornen al seu lloc i s'asseguen, i preguntarà què els ha cridat l'atenció, quines coses escrites han vist més repetides a les màscares i, si cal, què ha escrit cadascú en les seues màscares. Al final es fa un petit debat sobre allò que fem, o ens diuen que hem de fer, pel fet de ser homes o dones, inclús si en algun moment ens "fiquem la màscara", per aparentar ser més home o més dona i per què. En finalitzar la dinàmica s'explica que és la socialització diferencial, i com aquesta ens afecta a homes i dones i, al mateix temps, com reproduïm aquestes diferències en les nostres pràctiques quotidianes i en la forma de veure'ns i identificar-nos.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	Té un paper de dinamitzadora de l'activitat. És important que acompanye el procés d'escriptura a les màscares, suggerint idees i que facilite i estímul les aportacions a l'aula i el debat posterior.
OBSERVACIONS:	El professorat haurà de ser coneixedor del concepte de <i>socialització diferencial</i> i les funcions masculines de David Gilmore: protectora, proveïdora i progenitora. També caldria haver identificat, prèviament, exemples que puguin servir per estimular les aportacions que es vagen fent. Es pot gastar la metàfora de la màscara per explicar que, generalment, reforcem i reproduïm de forma conscient i inconscient el fet de ser home, sent home, i el fet de ser dona, sent dona, posant-nos una màscara de masculinitat i feminitat, per por que ens identifiquen amb el sexe oposat al que hem nascut.

<i>LIKE A GIRL</i>	
DURADA APROX.:	20 min.
OBJECTIUS:	• Evidenciar com adscriuim valors diferenciats, pel simple fet de ser home o dona• Prendre consciència que els valors que adjudiquem tenen efectes, sovint negatius
RECURSOS:	• Una pilota de tenis o similar• Pantalla i projector
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 5 passos: 1. Es demanen tres voluntaris xics per a realitzar l'activitat.2. Se'ls demana que teatralitzen tres accions: ▪ <i>Corre com una xiqueta.</i>▪ <i>Lluita com una xiqueta.</i>▪ <i>Llança una pilota com una xiqueta.</i>3. Se senten al seu lloc i es projecta el vídeo #LikeAGirl. https://www.youtube.com/watch?v=xH-9nWaqps&ab_channel=BenazirBazan4. Es fan preguntes per reflexionar al voltant de la dinàmica i el vídeo: – Penseu que dir “corre com una xiqueta” és un insult?– En quin lloc deixa a les xiques aquesta forma de representar-nos i representar-les?– Per què penseu que passa?5. Es fa un xicotet debat en classe al voltant del que ha passat a l'aula i al vídeo. En finalitzar la dinàmica, s'explica que utilitzem etiquetes i valors diferenciats per al sexe masculí i femení, explicant que la valoració desigual d'allò femení desprestigia les dones, fa que les pensem diferents de partida. Aquests valors produeixen efectes i afecten la forma de tractar-nos, sentir-nos i cuidar-nos els uns als altres.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	Té un paper de dinamitzador/a de l'activitat. És important que facilite l'execució del procés de teatralització, així com que facilite la paraula, tant durant les aportacions a l'aula com en el debat posterior.
OBSERVACIONS:	Aquesta dinàmica es pot realitzar amb el suport del vídeo o, simplement, amb l'exercici de la teatralització a l'aula.

7.2 QUÈ ÉS LA MASCULINITAT HEGEMÒNICA O TRADICIONAL? (3 DINÀMIQUES/ACTIVITATS)

SER HOME...	
DURADA APROX.:	20 min aprox.
OBJECTIUS:	• Visibilitzar la inconsistència i obsolescència del model de masculinitat tradicional-hegemònic • Diferenciar entre sexe i gènere, arran de les apel·lacions a la corporalitat, genitalitat, etc. • Destacar la dificultat de definir què significa ser home o dona, més enllà de la biologia, al segle XXI • Destacar el “gènere” com a constructe social arbitrari que, per tant, és possible canviar cap a posicions menys rígides, més flexibles
RECURSOS:	• Fulls i bolígraf • Pissarra i clarió
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 5 passos: 1. L'activitat és de caràcter individual i consisteix a llançar la pregunta: què és un home?, sense dir-los res més. Aleshores, se'ls donen 5 minuts perquè ho pensen i ho escriuen – un escrit breu-. 2. Després, la persona dinamitzadora recull tots els papers, de forma anònima, i ella mateixa o amb l'ajuda d'una alumna o alumne els llig, i a continuació es debat i es consensua què seria un home. Cal marcar molt la diferència entre allò corporal i allò social, parlar del sexe biològic i del gènere com a constructe social, i aprofitar les aportacions escrites de l'alumnat per trencar amb tots els estereotips o falses creences associades a la masculinitat. 3. Es pot fer ús de la pissarra per fer com una mena de <i>pluja d'idees</i> de les principals aportacions, fins i tot estructurant-ho per àrees: biologia (cos), funcions socials, característiques de la personalitat (psicològiques). 4. S'intentarà fer veure al grup, a partir de les aportacions, la dificultat que implica definir de manera concreta i tancada què significa ser un home al segle XXI. i en el nostre àmbit cultural. 5. Finalment, caldrà puntualitzar que habitualment (ser home) es construeix socialment per oposició al femení: ser home, bàsicament és no ser dona.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	Dinamitzar, moderar i facilitar les aportacions per al debat conjunt. Cal tenir cura en la gestió del debat i de les polèmiques que puguem sorgir. És important que siga ràpida la primera part individual (cal que escriuen quelcom molt espontani, no reflexionat encara críticament), per a després ja aprofundir en inconsistències, obsolescències, falses creences, etc., al voltant dels homes i la identitat de gènere que els marca el patriarcat.
OBSERVACIONS:	Es tracta d'una activitat introductòria, de ruptura i, per tant, breu. Se'n pot fer ús per introduir el tema de les masculinitats a l'aula, ja que facilita la visibilització de diverses qüestions fonamentals i de base: els homes també tenim gènere, aquest està obsolet i no és ni just ni funcional, a banda que, més enllà de la corporalitat, en l'esfera social, és difícilment determinable què és exactament un home, ja que no hi ha característiques específiques o funcions pròpies i exclusives de la masculinitat –o almenys aquestes estan en declivi o en entredit- en aquests moments del segle XXI, al món occidental. Compte amb les referències a les diferències psicològiques associades a funcionaments diferenciats de cervells “masculins” i “femenins”. Això no està provat científicament, existeixen discrepàncies en camps com la neurociència, etc. Cal focalitzar-se en la construcció social del gènere, és a dir, en allò que la societat, a través de diferents institucions, ens transmet sobre com cal ser homes o dones, i més concretament en la construcció social de la masculinitat.

EL VENT VE I S'EMPORTA...	
DURADA APROX.:	25 min.
OBJECTIUS:	• Identificar les pràctiques vinculades a la construcció social de la masculinitat• Conèixer els efectes i les realitats nocives que es puguen donar al voltant d'aquest tipus de pràctiques
RECURSOS:	• Una aula amb el mobiliari movable• Cadires• Cinta adhesiva o cinta aïllant
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 4 passos: 1. Es mouen les taules i les cadires de l'aula, formant un cercle tancat amb les cadires i deixant un espai al mig per on poder transitar. Quan el cercle està fet, es trauen una o dues cadires dependent de les persones que hi siguen.2. El professorat explica que quan el vent bufa fort s'emporta moltes coses, llavors quan diga la frase <i>EL VENT VE I S'EMPORTA...</i>, les persones participants que es veguen reconegudes s'alçaran i s'asseuran ràpidament a les cadires. Aquelles persones que es queden dempeus explicaran per què s'han alçat. Es demanarà sinceritat perquè l'activitat funcione correctament.3. El professorat llançarà idees relacionades amb els rols i les pràctiques de gènere. Per exemple: <i>El vent ve i s'emporta..., tot aquell que ha despertat avui sentint-se home</i>. Entre el llistat de les frases hi haurà frases que serviran per a reflexionar sobre el model de masculinitat tradicional i les regles de masculinitat i feminitat que seguim (Annex 2).4. Quan decidim parar la dinàmica, seuran totes les persones al seu lloc i s'explicarà que els homes, per identificar-se com a homes, segueixen les quatre regles de Robert Brannon: (1) Res de coses de xiquetes; (2) Ser fort com un roure; (3) Ser el timó principal; (4) Envia'ls a tots a l'infern (veure explicació a la pàgina 15 de la guia).
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	Té un paper de dinamitzadora de l'activitat. També pot participar al joc de les cadires, si ho considera oportú. És important que facilite l'execució de la dinàmica, i que facilite la paraula durant el joc i el debat posterior.
OBSERVACIONS:	El professorat hauria de tindre uns mínims coneixements sobre com es construeixen els homes com a homes, així com saber relacionar les regles de la masculinitat de Robert Brannon amb certes pràctiques tòxiques, que sorgeixen del model de masculinitat hegemònica. A les idees a utilitzar per exposar aquestes regles de la masculinitat, que estan a l'Annex 2, es poden afegir tots aquells missatges que la persona dinamitzadora considere, per a treballar aquest tema.

REFERENTS MASCULINS	
DURADA APROX.:	Entre 30 i 40 min.
OBJECTIUS:	• Reflexionar al voltant del model de masculinitat acceptat i prestigiat socialment• Destacar els aspectes negatius que impliquen certs models “tòxics” de masculinitat, tant per a xics com per a xiques• Visibilitzar com els models mediàtics de referència normalment estan lluny del món de les cures i de l’expressió pública de determinades emocions, associades a la feminitat• Analitzar les principals característiques dels models i àmbits d’actuació dels mateixos: esportistes, <i>youtubers</i>, actors, etc.• Conèixer i reconèixer models positius de referència masculins
RECURSOS:	• Ordinador, projector i pantalla• Una presentació de diapositives amb imatges d’homes concrets que representen els models de masculinitat més popularitzats com: Rafa Nadal, Marc Márquez, Messi, Cristiano Ronaldo, Connor McGregor, etcètera. També dels models d’atractiu pensats per la indústria cinematogràfica i musical per a les xiques adolescents, pensades des d’un paradigma heteronormatiu: Mario Casas, actors de la sèrie “Élite”, Cole Sprouse, Harry Styles, etc.• Fitxes dissenyades prèviament per a l’alumnat
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 4 passos: 1. Per introduir l’activitat, primer es planteja a classe que es treballarà sobre els models de referència masculins que té l’alumnat. En aquest punt, cal incidir en el tema de l’atractiu eròtic que suposen, per a determinades persones, certs models mediàtics de masculinitat.2. Es passa una fitxa i es demana que pensen i expliquen un model masculí de referència, ja siga un model d’atractiu físic o un “ídol”, sobretot per als xics. A la fitxa es preguntarà: ▪ Nom del referent/ídol▪ Professió o rol en relació amb l’alumne/a (ja que pot ser algun familiar o gent de l’àmbit pròxim)▪ Quines són els trets més característics▪ Per què m’agrada o em serveix de referentSe’ls dona 7-8 minuts, per pensar-ho i escriure-ho.3. Després, el professorat projecta les imatges del “típics” ídols i models d’atractiu masculí i, a partir d’aquest punt, es pregunta qui ha escollit un home similar al de la imatge exposada: exemple: Cristiano Ronaldo; <i>qui ha escollit un futbolista o esportista d’elit? Quins? Per què? Quines en són les principals característiques?</i>4. Es fa una posada en comú, on cal destacar la toxicitat d’alguns models i les potencialitats d’altres, que comencen a emergir a poc a poc.5. Es tanca l’activitat explicant la importància dels models i quins efectes pensen que es produeixen a partir de la construcció d’aquests imaginaris.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	Dinamitzar, moderar i facilitar les aportacions per al debat conjunt. És una dinàmica un poc complexa. Eixiran resultats molt interessants i el paper de la persona dinamitzadora serà principalment de facilitadora. És important que la persona dinamitzadora siga qui prepara la presentació de diapositives prèvia, en tant que és important tindre coneixements mínims de les vides dels personatges públics sobre els que es parlarà. S’aconsella també que es faça una recerca prèvia d’articles i informació al respecte. Per exemple, de l’esportista Connor McGregor o altres lluitadors mediatitzats de la UFC o similars: http://www.eixam.es/guerreros-posmodernos-cuanto-vale-su-vida/

OBSERVACIONS:

A hores d'ara, malauradament, continuem amb expressions mediàtiques de masculinitat que, encara que progressivament, comencen a canviar. Caldria mesurar, amb quina profunditat, no deixen de representar en essència el mateix de sempre. Homes que guanyen molts diners, tenen les xiques que volen o, també, podríem introduir el tema de la prostitució, i les mostren com a trofeu de caça, són triomfadors, competitiu i en molts casos destaquen a l'àmbit esportiu, fonamentalment al món del futbol, però també a altres esports espectacularitzats i cada vegada més populars, com ara les arts marcials mixtes com UFC o d'altres, d'on ixen nous ídols a imitar.

En el context d'aquesta activitat és important tenir en compte també els models tòxics de masculinitat per a xiques heterosexuales (pensar en pel·lícules/sèries conegudes destinades a un públic adolescent on de vegades es banalitza la violència masculista) i com això afecta com es comporten els homes heterosexuales/bisexuales en cas que vulguen mostrar-se atractius per a les xiques.

Per tant, és rellevant fer la crítica dels models més mediàtics i que, fonamentalment, escullen els xics, caracteritzats per ser triomfadors, en moltes ocasions ostentosos, vinculats a la "possessió" i exhibició pública de dones i a les característiques més tradicionals de la masculinitat: força, independència, agressivitat, megalomania, competitivitat, triomf, fins i tot violència, etc.

Per altre costat, potser es comenten models d'atractiu que representen la figura del "malote", qüestió sobre la qual també cal aprofundir des d'una visió crítica. Perills que implica per a les xiques que se'n senten atretes, i possible efecte imitació per als xics heterosexuales/bisexuales "coneixedors" que les xiques se senten atretes per aquest perfil.

Per últim, sempre resultarà molt interessant que es destaquen models positius, ja que n'estem prou orfes, encara que no siguem perfectes. En aquest sentit, n'eixiran dos: nous models d'atractiu menys propers a la "masculinitat tradicional", encara que puguen ser canvis estètics i no d'essència, que ara resulten cridaners per a algunes i alguns adolescents, i també homes de l'entorn familiar o comunitari. Exemples potents d'aquest últim tipus: pare o iaio que em cuida, o professor que m'ajuda en l'àmbit d'estudis i personal.

Cal especificar molt clarament a l'alumnat que, qui *no tinga* un "ídol" clar, especialment les xiques que solen dir que les seues referents són dones, han de pensar en models d'atractiu "xics que els agraden", en cas que des de la seua orientació sexual se senten atretes per homes. Cal anar amb compte i no donar per suposat que totes les xiques i xics de classe són heterosexuales, cal especificar o matissar sempre, i anar amb molta cura, de visibilitzar la diversitat en l'orientació sexual de l'alumnat.

7.3 CAP ALS BONS TRACTES: RELACIONS, SEXUALITAT, AMOR ROMÀNTIC I MASCULINITATS (4 DINÀMIQUES/ACTIVITATS)

MICROMASCLISMES I/O MASCLISMES QUOTIDIANS	
DURADA APROX.:	25 min.
OBJECTIUS:	• Identificar micromasclismes al nostre entorn • Conèixer com es mantenen les desigualtats entre dones i homes, a partir de dinàmiques de reproducció social sovint imperceptibles • Treballar per previndre el masclisme i el sexisme entre els i les adolescents
RECURSOS:	• Pantalla i projector
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 4 passos: 1. S'explica que es passarà un vídeo on apareixeran situacions quotidianes. S'anima l'alumnat perquè identifique les diferents situacions, prenent nota, si cal, d'allò que veuen i els crida l'atenció. 2. Es projecta el vídeo <i>Micromachismos: están ahí, aunque a veces no queramos verlos.</i> https://www.youtube.com/watch?v=Co_zGbjbHY&ab_channel=eDiarioes 3. Una vegada visionat, es fan preguntes per reflexionar al voltant del contingut del vídeo. La idea és que la classe identifique cadascuna de les escenes i les interpreten: ▪ Què hem vist al vídeo? ▪ Reconeixeu alguna de les escenes que apareixen al vídeo? Quines? ▪ Coneixeu altres situacions similars que no apareixen en aquest vídeo? Quines? 4. Es fa un xicotet debat a classe. El professorat haurà de matisar, si cal, cadascuna de les escenes explicant els fets discriminatoris que hi apareixen. En finalitzar la dinàmica s'explica què són els micromasclismes, com funcionen i per què serveixen.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	Té un paper de dinamitzadora de l'activitat. És important que facilite la identificació de les escenes i oriente en la interpretació d'allò que realment passa, així com el debat posterior.
OBSERVACIONS:	S'aconsella veure prèviament el vídeo i que el professorat porte les escenes preparades per a reorientar-ne, si cal, la interpretació. El professorat haurà de tindre uns mínims coneixements sobre què són els micromasclismes, per què existeixen i com funcionen.

EL MEDIDÒMETRE DE L'AMOR	
DURADA APROX.:	30 min.
OBJECTIUS:	• Conèixer i identificar mites de l'amor romàntic• Identificar situacions que poden derivar cap a una relació tòxica• Prevenir la violència de gènere
RECURSOS:	• Cinta adhesiva• Paper o cartolina• Retolador• Aula amb el mobiliari movable
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 4 passos: 1. Es mouen totes les cadires i les taules, deixant un espai obert. Per a crear el <i>medidòmetre</i> necessitem un punt intermedi que serà el 5, un punt de «totalment d'acord», que serà el 10, i un punt de «totalment en desacord», que serà el 0. Al terra es marcaran a un extrem una línia de cinta i el 10 escrit a un foli o cartolina, a l'altre extrem es marcarà el 0 de la mateixa forma i a la meitat, entre el 0 i el 10 es marcarà el 5.2. Una vegada preparat el <i>medidòmetre</i>, totes les persones participants es posaran a la línia del 5, i el professorat dirà una frase relacionada amb els mites de l'amor romàntic (Annex 3). Si la persona està totalment d'acord, es mourà fins al 10, si està d'acord, però no del tot, es situarà a un punt entre el 10 i el 5, si no està gens d'acord, es mourà fins al 0. Si no hiestà d'acord, però té dubtes, es posarà entre el 0 i el 5, i si no està d'acord ni en desacord, es quedarà en el 5.3. Una vegada s'han col·locat totes les persones, sense moure's, el professorat preguntarà a les persones que considere per què s'han situat en aquest lloc i preguntarà a les altres persones participants què pensen del raonament expressat per companyes i companys. Una vegada celebrat un xicotet debat sobre la interpretació es pregunta a la persona si vol canviar de lloc. El professorat adoptarà un rol crític i tractarà de desmuntar els mites de l'amor romàntic que vagen apareixent.4. La dinàmica s'anirà repetint fins que el professorat ho considere escaient. Al final es tancarà la sessió explicant què són els mites de l'amor romàntic i els riscos que comporten.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	Adopta el rol de dinamitzador de l'activitat. És important que facilite la identificació dels mites de l'amor romàntic correctament, així com la reorientació cap a interpretacions que generen relacions positives i sanes.
OBSERVACIONS:	El professorat hauria de tindre uns mínims coneixements sobre quins són els mites de l'amor romàntic. Així com saber relacionar les pràctiques que s'expliciten a la dinàmica amb els mites i els efectes nocius o tòxics que poden sorgir-ne. D'altra banda, en preparar l'activitat, pot afegir, elegir o modificar les frases a utilitzar, adaptant la dinàmica al grup-classe. També és important identificar les dinàmiques d'amor romàntic masculines i treballar sobre aquestes per prevenir futures situacions de violència de gènere, en tant que solen ser menys visibles que aquelles que expliciten les xiques, ja que identifiquem més al sexe femení amb aquests tipus de pràctiques afectivosexuals.

LA PELEA / LA EXPLICACIÓ	
DURADA APROX.:	25 min.
OBJECTIUS:	• Reflexionar sobre la forma d'expressar allò que no ens agrada• Identificar els marcs de negociació: guanyar-guanyar; guanyar-perdre; perdre-perdre• Identificar la importància de saber comunicar de forma positiva allò que ens passa
RECURSOS:	• Projector i pantalla
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 3 passos: 1. Es passa el curtmetratge de Güido Simonetti <i>La Pelea</i>. https://www.youtube.com/watch?v=ai-oBnml-Hc&ab_channel=G%C3%BCidoSimonetti i/o el curtmetratge de Curro Novallas <i>La Explicación</i>. https://www.youtube.com/watch?v=ESgz1cJ1xSI&t=508s&ab_channel=kabemayor2. Una vegada finalitzat, es fan preguntes per reflexionar al voltant del vídeo. La idea és que la classe identifique el model de negociació de parella que es desenvolupa al vídeo: ▪ Alguna persona pot explicar què ha passat al curt?▪ Alguna persona s'ha sentit reconeguda en algun moment? Per què?▪ Què és per a vosaltres el conflicte?▪ Quin model de negociació de parella desenvolupen al vídeo? (guanyar-perdre)▪ Ha guanyat realment algú dels dos?▪ Què entra en joc a la discussió del vídeo? (honor, virilitat, eixir victoriós, tenir èxit, subordinar a l'altra persona).▪ Com hagueren pogut mantindre la relació sense arribar a trencar? (escolta activa, cedir els dos: perdre-perdre)▪ Algú ens ensenya o ens ha ensenyat a acabar una relació de parella? Com ho faríem de forma sana?3. Es fa un breu debat sobre la història del curtmetratge. El professorat haurà de matisar, si cal, cadascuna de les situacions de negociació de parella que apareixen. En finalitzar la dinàmica, s'explica que per negociar existeixen tres nivells: guanyar-guanyar; perdre-perdre; guanyar-perdre, i com funcionen els arquetips patriarcals, honor i virilitat, a les relacions.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	És important que facilite la identificació de les escenes i oriente en la interpretació d'allò que realment passa, així com al debat posterior.
OBSERVACIONS:	S'aconsella veure prèviament el vídeo i que el professorat porte les escenes preparades per a reorientar-ne, si cal, la interpretació. El professorat ha de tindre uns mínims coneixements sobre els diferents nivells de negociació: guanyar-guanyar; perdre-perdre; guanyar-perdre, i com funcionen. Aquesta dinàmica també es pot prescindir dels vídeos i adaptar a un <i>rol-playing</i> entre l'alumnat de l'aula on es confronten dues persones davant una situació de ruptura de parella.

QUI T'HA PARLAT SOBRE SEXE...	
DURADA APROX.:	25 min.
OBJECTIUS:	• Abordar els mites sexuals en els i les adolescents• Proposar nous referents per conèixer la sexualitat, que no siguin la pornografia ni els amics• Visualitzar l'educació sexual que existeix entre els adolescents masculins• Orientar cap a unes relacions sexuals sanes i consentides
RECURSOS:	• <i>Diapositives</i> amb imatges representant les figures del pare, la mare, el col·legi, la televisió, els amics, la parella• Pantalla i projector
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 4 passos: 1. Preparació de la presentació de diapositives on es representen amb imatges: el pare, la mare, el col·legi, la televisió, Internet i les xarxes socials, els amics, la parella.2. Una vegada a l'aula, es demana que s'alce la mà cada vegada que aparega algú que ens haja parlat de sexe en algun moment de la nostra vida.3. El professorat va passant les imatges i va preguntant què els han explicat, de quina forma, quin tipus de sexualitat han après, etc. La tasca del professorat és desmitificar l'aprenentatge sexual mitjançant la pornografia, així com l'aprenentatge sexual per mitjà d'un grup d'iguals poc o gens experimentat amb el tema, reforçar que el més sa és parlar-ho amb la persona amb la qual compartiràs el moment i no donar res per après ni per entés.4. Per a finalitzar s'introduirà el tema del consentiment. Solament Sí significa Sí. Parlar-ho sempre. Preguntar-ho sempre. No donar res per entés.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	Té un paper de dinamitzador/a de l'activitat. És important que es tinga una escolta activa, per identificar i orientar l'alumnat sobre els mites que es generen sobre la sexualitat i, més concretament, sobre la sexualitat masculina.
OBSERVACIONS:	És important evidenciar les carències informatives que sorgeixen del model sexual educatiu que es dóna a les relacions entre iguals, a la televisió i a la pornografia. D'altra banda, és important fomentar una comunicació activa entre les persones i un consentiment sexual explícit, on solament sí significa sí. Per a l'abordatge o el tancament de l'activitat es pot utilitzar la visualització del vídeo de la Fundació Aspacia: La Línea. #DibujaLaLínea contra la Violència Sexual.

7.4 MASCULINITATS IGUALITÀRIES (5 DINÀMIQUES/ACTIVITATS)

I DE SOBTE... TEATRE	
DURADA APROX.:	40 min.
OBJECTIUS:	• Evidenciar i reconèixer situacions masclistes quotidianes• Repensar col·lectivament pràctiques específiques masclistes i sexistes, que es poden donar a la vida quotidiana dels homes• Treballar la possibilitat d'actuació i canvi del model de masculinitat masclista a un model de masculinitat igualitària
RECURSOS:	• Aula amb les cadires movibles• Pissarra i clarió• Material per disfressar-se (opcional)
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 5 passos: 1. Es fan grups de 5-6 persones. Es demana que cada grup, sense compartir-ho amb els altres grups, pense i escriba en un full una situació masclista i com l'hauria de resoldre un home.2. Una vegada pensades les diferents situacions, es demana que cada grup prepare una escena de teatre sobre la situació, on totes les persones del grup interpreten un paper. Cal tindre en compte que han d'aparèixer: (1) la persona o persones que realitzen l'acció masclista; (2) les persones afectades; (3) les persones que no actuen o que justifiquen l'acció masclista; (4) l'home que ha de resoldre la situació.3. Una vegada acabada la teatralització, sense comentar res al respecte, es pregunta a l'aula que identifique l'acció que s'ha representat. Es debat en grup si la forma de resoldre la situació és la correcta, reflexionant sobre les dificultats a l'hora d'actuar.4. Una vegada finalitzat el debat del teatre, serà el torn, consecutivament, de la resta de grups.5. La persona dinamitzadora anirà anotant a la pissarra les diferents situacions i la resolució que s'ha anat donant. Al final de l'escenificació de tots els grups es valora l'activitat en grup i es fa una síntesi de les situacions que han eixit i la forma de resoldre-les.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	El paper de la persona dinamitzadora és de facilitar la creació de les diferents escenes, així com de dinamitzar el debat i la resolució de les diferents situacions.
OBSERVACIONS:	És important que la persona dinamitzadora acompanye en tot moment, perquè les escenes que plantegen els diferents grups no es repetisquen. Per evitar aquesta situació, es poden fer fitxes prèviament amb situacions ja prefixades. Per exemple: situació d'assetjament sexual al carrer, una situació de violència de gènere, uns vídeos o fotografies d'una companya inadequades al grup de WhatsApp dels amics, etcètera. Al moment de repensar la forma d'actuar de l'home, s'ha de tindre molt present que hi ha certes dinàmiques masculines de resolució de conflictes que el que fan és reforçar el patró patriarcal, les quals es poden considerar masclistes també. Per exemple, resoldre amb violència qualsevol situació. La persona dinamitzadora ha d'estar atenta per identificar aquests tipus de situacions, i fer reflexionar si així s'està reforçant o eliminant la desigualtat per la qual es produeix la situació. Recorda que no solament es tracta de la resolució d'un conflicte, sinó d'implantar valors ètics basats en la no-violència, la igualtat i la convivència mútua.

HOMES D'ABANS, HOMES D'ARA	
DURADA APROX.:	40 min. + 60 del documental
OBJECTIUS:	• Identificar el camí i els canvis que s'han produït en el temps a partir de la lluita per la igualtat dels homes• Reflexionar sobre la lluita dels homes per la igualtat, a principi de segle i actualment• Treballar per identificar les possibilitats de canvi, així com la importància del paper dels homes en la lluita per la igualtat
RECURSOS:	• Pantalla i projector.
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 4 passos: 1. Visualització del Documental de José Pedro Estepa anomenat <i>Hombres</i>. Rodat en 2006 i emés a La 2 al programa Documentos TV.. https://www.youtube.com/watch?v=cfuhK-Tj7SE&ab_channel=MarPadr%C3%B3n2. Una vegada finalitzat el documental es plantejaran les següents preguntes: De què va el documental? Quines raons fan que aquests homes s'associen i es reunisquen entre homes? Quines problemàtiques socials i de gènere podem identificar? Quines lluites apareixen al documental?3. Després es planteja un debat a tres nivells: (1) poden i han d'estar a la lluita feminista; (2) quin paper han de desenvolupar els homes i per què a la lluita per la igualtat; (3) quines són o han de ser les lluites en què participen els homes actualment, quan parlem de la lluita per la igualtat.4. Una vegada finalitzat el debat, la persona dinamitzadora realitzarà una síntesi de les idees centrals que hagen envoltat el debat.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	El paper de la persona dinamitzadora és de facilitar el debat i la participació a l'aula durant tota l'activitat.
OBSERVACIONS:	És important tindre informació sobre què és el moviment d'homes, què són els grups d'homes i quin és el seu paper en l'actualitat. ▪ http://observatoriomasculinidad.edu.umh.es/movimiento-de-hombres-por-la-igualdad/▪ https://ahige.org/▪ https://homesigualitaris.wordpress.com/▪ http://homesvalenciansxigualtat.org/▪ http://www.redhombresigualdad.org/web/▪ https://guindillasblancas.wordpress.com/▪ http://circulosdehombres.es/ D'altra banda, cal definir el feminisme com la lluita per la igualtat real de dones i homes.

IMAGINANT MASCULINITATS IGUALITÀRIES	
DURADA APROX.:	En funció de com es decidisca desenvolupar. Mínim dues sessions (55 aprox.).
OBJECTIUS:	• Visibilitzar, conèixer i reconèixer els principals àmbits de treball personal i col·lectiu en matèria de transformació de la masculinitat cap a posicions igualitàries• Construir coneixement col·lectivament concretat en pràctiques específiques que poden implementar en la seua vida quotidiana els homes• Destacar la possibilitat real d'un canvi en el model de masculinitat que és sana, justa i positiva per a totes les persones• Incidir en la importància de la voluntat de canvi individual de cada home
RECURSOS:	• Ordinador, projector i pantalla• Diapositiva «esferes-àmbits» per pensar pràctiques alternatives al model tradicional de masculinitat (Annex 4)• 6 cartolines de diferents colors• Pòsits per a cada grup, un color diferent per a cada grup• Retoladors grossos per posar els títols a les cartolines• Un espai i material, adhesiu o similar, per poder penjar les cartolines
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 5 passos: 1. Comencem formant grups d'entre 4 i 6 persones, preferentment separats per sexe, i s'explica la diapositiva amb les 6 esferes (Annex 4).2. Qüestions a treballar en cada àmbit o esfera: es demana a l'alumnat que es projecte en el futur i que visualitze amb 35 anys aproximadament; com serà la seua vida? Ssi són xics, què caldria fer per ser un home igualitari en la quotidianitat? I si són xiques, com us agradaria que foren els xics com a possibles parelles, pares, companys, i als diferents espais socials: oci, treball, família, etc.? En definitiva, fer un dibuix orientatiu de com podrien ser aquestes masculinitats igualitàries, en el nostre dia a dia, quan siguem adults i adultes. En relació amb el temps de treball en grups, el més recomanable, des de la nostra experiència, és tractar de dedicar prou temps a aquesta dinàmica, potser calen dues sessions o fins i tot més, ja que és intensa i demanda de moltes reflexions i puntualitzacions. Es recomana que cada grup faça un recull, debatut i consensuat, de les idees més importants en cada àmbit.3. Una vegada finalitzat el temps, es comparteix col·lectivament, exposant cadascun dels grups les seues aportacions sobre coses que els homes poden fer en la seua quotidianitat per a potenciar masculinitats igualitàries, enganxant els pòsits a les cartolines de cadascun dels àmbits.4. Una vegada finalitzades les exposicions, la imatge final de l'aula cal que siga 6 cartolines plenes de pòsits dels colors de cada un dels grups. Posteriorment, es realitza un debat col·lectiu i la recerca de consensos en relació a quines poden ser aquestes pràctiques igualitàries més rellevants, que ens ajuden a dibuixar preliminarment un perfil de masculinitat igualitària.5. Per tancar la dinàmica, la persona dinamitzadora farà una síntesi del consens aconseguit al llarg de la dinàmica desenvolupada.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	En aquesta dinàmica és molt rellevant la figura de la persona dinamitzadora. Cal explicar molt bé al principi, i mitjançant la diapositiva de les esferes d'àmbits de potencial canvi en la masculinitat, en què consisteix la dinàmica i posar-ne exemples a cada una d'elles. Cal, a més, gestionar molt bé els temps i fer-ne un bon ús. Finalment, s'ha de ser eficient en el debat i buscar l'equilibri entre la discussió, que siga pertinent i productiva, i la voluntat d'abordar tots els àmbits.

OBSERVACIONS:

Hem de partir d'una concepció bàsica: transformar el model tradicional de masculinitat que està obsolet però que es beneficia de les lògiques del patriarcat, sempre ha de partir d'una idea essencial: la justícia social. Des d'aquest punt, cal pensar el canvi cap a un ventall ampli i flexible de formes possibles de ser i estar com a homes al món, des de la crítica d'allò que fem i que és dolent per a les dones, persones LGTBIQ o el nostre entorn social i natural, però també, i trobe que especialment, hem de ser capaços de ser-ne crítics amb allò que aquest model implica respecte a nosaltres mateixos: tots els límits, malestars i, fins i tot, violències que el patriarcat, en forma de masculinitat tradicional, descarrega sobre els mateixos homes. També estaria bé pensar si alguna característica d'aquesta masculinitat tradicional pot ser considerada positiva i reaprofitar-se, o readaptar-se al nou context social.

Igualment, es poden buscar pràctiques igualitàries per “negació”, és a dir, per deixar de fer coses que abans es feien o que majoritàriament i històricament han fet els homes.

Cal introduir elements que potser no ixen, però estan darrere de l'articulació d'una possible forma de masculinitat igualitària: cultura de la pau i la no-violència, i sobretot que els valors o les emocions negades a la masculinitat: tendresa, pena, empatia, etc. siguen transversals a tota la lògica de la dinàmica. Exemple: ser pare no és sols canviar el bolquer o ajudar a fer els deures, sinó generar un espai emocional positiu amb el fill/a, que es concep des del punt de vista del gaudi i la realització personal del mateix pare.

UNS ESPILLS ON MIRAR-NOS	
DURADA APROX.:	30 min aprox. si s'ha fet la lectura i recerca a casa, o una sessió completa, si es disposa de recursos informàtics a l'aula per poder-ho fer.
OBJECTIUS:	• Visibilitzar referents mediàtics que implementen, tot i que parcialment, pràctiques igualitàries i/o tinguen un discurs obertament igualitari-feminista• Reconèixer l'existència d'homes que tracten de llevar-se la motxilla masclista i evolucionar cap a una identitat i una manera d'estar al món més coherent amb els temps actuals, més sana i més justa• Introduir l'alumnat en el coneixement dels grups d'homes igualitaris
RECURSOS:	• Com que es tracta d'una recerca/lectura que s'articula a través de la xarxa, cal que l'alumnat dispose, o bé a l'aula o a bé casa, de connexió a Internet i ordinador, o d'altres dispositius per connectar-se• En el moment de l'execució de la dinàmica a classe: ordinador, canó projector i pantalla on projectar• Es poden utilitzar també còpies impreses de la notícia que s'enllaça al següent apartat
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 6 passos: 1. Proposeu a l'alumnat que busquen a la xarxa informació sobre homes actuals que es reconeguen com a feministes. En aquesta recerca, que tracten de localitzar-ne algun de mediàtic, del qual quede clarament explicitada la seua posició i per què es considera feminista. N'hi ha prou exemples, però molts són dubtosos o poden ser tramposos.2. La segona tasca serà revisar aquesta notícia de premsa (l'ha de llegir l'alumnat) https://elpais.com/elpais/2017/08/30/album/1504113499_905344.html#foto_gal_23. Una vegada feta la recerca, es posaria en comú i es debatria per què els podem considerar igualitaris, introduint progressivament els exemples que facilita la notícia, discutint críticament si, amb les seues pel·lícules i el que coneixem de la seua vida, aquests homes els considerariem feministes o no, destacant sempre que cal tenir una visió crítica de classe social per a analitzar alguns exemples mediàtics.4. Després es podria convidar l'alumnat a buscar les següents adreces <i>web</i> sobre col·lectius o xarxes d'homes igualitaris (no mediàtics): ▪ https://ahige.org/▪ https://homesigualitaris.wordpress.com/▪ http://homesvalenciansxigualtat.org/▪ http://www.redhombresigualdad.org/web/▪ https://guindillasblancas.wordpress.com/¹⁶5. Una vegada revisades, més o menys, s'abordaria la qüestió de qui són, què fan i què proposen.6. Per finalitzar es fa una síntesi de la importància que tenen, tant els homes no mediàtics igualitaris, els grups d'homes, com la capacitat de transmetre un missatge igualitari que tenen els homes més mediàtics.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	Organitzar el treball en funció de la disponibilitat de recursos informàtics. Moderar la posada en comú i els debats i transmetre la importància que tenen tant els homes no mediàtics igualitaris (grups d'homes), com la capacitat de transmetre un missatge igualitari que tenen els homes més mediàtics. Cal també saber destriar si els models que ha pensat l'alumnat serien igualitaris o no, però podem aprofitar potser alguna de les seues pràctiques vitals (llegir

16 Fer click en "ver exposición aquí" i s'obri el document pdf amb imatges d'una campanya sobre masculinitats igualitàries.

observacions).

Incidir en la rellevància d'allò que fem a la nostra quotidianitat per ser igualitaris, els espais de possibilitat per deconstruir-nos (descarregar la motxilla masclista) i visibilitzar de manera associativa i organitzada el nostre rebuig als mandats de la masculinitat patriarcal, i les conseqüències que això comporta.

OBSERVACIONS: Depenent de si n'hi ha mitjans per a fer la recerca per internet de la informació o no, l'alumnat cercaria a casa o a classe referents positius de masculinitat igualitària. Al principi de la sessió, si existeixen ordinadors per fer la recerca, o a casa, si no existeixen els mitjans per fer la recerca.

És possible que mai trobem un home que complisca al 100% amb un model "igualitari". Això pràcticament és impossible, sempre hi trobarem algun matís. Però ací podem aprofitar per a introduir conceptes com la complexitat del canvi, homes en transició, desconstruint-se però encara de camí, etc. El més important d'aquesta dinàmica és que vegem que n'hi ha homes, mediàtics o no, que estan donant suport al discurs i reivindicacions feministes i tractant de canviar la seua masculinitat.

I QUÈ PUC FER JO?	
DURADA APROX.:	30 min.
OBJECTIUS:	• Abordar els privilegis de la masculinitat• Repensar les possibilitats d'actuació enfront de situacions discriminatòries identificades• Fomentar unes masculinitats igualitàries actives.
RECURSOS:	• Cartolina o pissarra• Pòsits• Retolador
DESCRIPCIÓ ACTIVITAT:	Aquesta dinàmica es desenvolupa en 6 passos: 1. Es reparteixen els pòsits, a cadascuna de les persones participants, i se'ls demana escriure alguna situació en la qual els homes tenen avantatges sobre les dones.2. Una vegada emplenats els pòsits, es demana a les persones participants que pensen: (1) si poden fer alguna cosa per canviar-ho directament en el moment, (2) si no es pot canviar en el moment, però sí que es pot incidir perquè canvie amb el temps o (3) si no és possible canviar-ho, ni incidir-hi. D'altra banda, es demana que pensen qui ha de canviar per eliminar aquesta realitat: (A) si és una qüestió de les persones en particular, (B) si és una cosa que ha de canviar la política o (C) si és una cosa que ha de canviar la societat en general.3. Es dibuixa o es penja la cartolina amb la graella o taula per a enganxar els pòsits. L'exemple d'aquesta graella o taula la trobareu a l'Annex 5.4. Es demana que enganxen a la taula o la graella els pòsits, segons allò que han pensat.5. El professorat anirà preguntant sobre els pòsits més significatius, demanant que els expliquen, i reflexionant sobre allò que han indicat i per què, i on els han situat.6. Al final, es fa un tancament incidint en la importància, tant d'homes com de dones, per a canviar la societat cap a unes masculinitats més igualitàries.
PAPER DE LA PERSONA DINAMITZADORA:	Té un paper de dinamitzadora de l'activitat. És important que es tinga una escolta activa, per identificar i orientar a l'alumnat al voltant de les situacions que s'han anat identificant.
OBSERVACIONS:	És aconsellable que la persona dinamitzadora tinga uns mínims coneixements sobre allò que s'entenen com els privilegis de la masculinitat. Anotar també que aquesta dinàmica es pot fer de forma individual o per grups.

8. BIBLIOGRAFIA I RECURSOS MULTIMÈDIA.

LLIBRES, TREBALLS I TEXTOS INTERESSANTS SOBRE LA MATÈRIA

Azpiazu, Jokin (2017). *Masculinidades y feminismo*. Barcelona: Virus Editorial.

Bacete, Ritxar (2017). *Nuevos hombres buenos. La masculinidad en la era del feminismo*. Barcelona: Ediciones Península.

Bacete, Ritxar (2019). *El poder de los chicos. Retos, preguntas y respuestas para los niños de hoy*. Barcelona: Planeta.

Badinter, Elisabeth (1993). *XY la identidad masculina*. Madrid: Alianza Editorial.

Ballester, Lluís i Orte, Carmen (2019). *Nueva pornografía y cambios en las relaciones interpersonales*. Barcelona: Ediciones Octaedro.

Bonino, Luis (1996). Micromachismos: La violencia invisible en la pareja. *Primeras Jornadas de género en la sociedad actual*. Valencia: Generalitat Valenciana, 25-45.

Bonino, Luis (1998). Los varones frente al cambio de las mujeres. *Lectora: revista de dones i textualitat*, 4, 7-22.

Bonino, Luis (2002). Masculinidad hegemónica e identidad masculina. *Dossiers feministes*, 6, 7-36.

Bosch, Esperanza, Ferrer, Victoria A., García, Esther, Ramis, Carmen, Mas, Carmen, Navarro, Capilla, i Torrens, Gema (2007). *Del mito del amor romántico a la violencia contra las mujeres en la pareja* (Estudios e investigaciones). Mallorca: Universidad Illes Balears.

Cascales, Jorge (2017). La construcción social del varón en los centros de acogimiento residencial: Una mirada etnográfica y autobiográfica ante el trabajo del educador y la educadora social. *RES: Revista de Educación Social*, 24, 796-804.

Cascales, Jorge (2017a). Dibujando caminos: Los grupos de hombres como estrategia entre lo personal y lo político. En A. Téllez (Ed.), *Igualdad de género e identidad masculina* (pp. 80-98). Universidad Miguel Hernández de Elche. <https://innovacionumh.es/editorial/Igualdad%20de%20genero.pdf>

Cascales, Jorge (2017b). *Metáforas en el aire: Discurso, género, prestigio y privilegios en la masculinidad actual*. En M. Blanco & C. Sainz (Eds.), *Investigación Joven con Perspectiva de Género II* (pp. 164-179). Instituto de Estudios de Género, Universidad Carlos III.

Compairé, Juanjo, Salcedo, Miguel i Abril, Paco (2011) *Chicos y chicas en relación. Materiales de coeducación y masculinidades para la educación secundaria*. Barcelona: Icaria Editorial.

Connell, Raewyn (2015). *Masculinidades*. México D.F: Universidad Nacional Autónoma de México.

Covey, Stephan R. (2012). *Los 7 Habitos de La Gente Altamente Efectiva*. Barcelona: Paidós.

FUNDACIÓN CEPAIM (2015). *A Fuego Lento. Cocinando ideas para una intervención grupal con hombres desde una perspectiva de género*. Disponible en <http://cepaim.org/wp-content/uploads/2016/09/Gu%C3%ADa-Nuevas-Masculinidades-Cepaim-2015.pdf> (Última consulta el 20.09.2020).

FUNDACIÓN CEPAIM (2019). *Quiere bien, vive mejor: Propuestas para trabajar masculinidades no violentas con jóvenes. Guía para la facilitación*. Disponible en http://cepaim.org/wp-content/uploads/2020/03/0203_Manual-Equi-x-Cepaim.pdf (Última consulta el 20.09.2020).

Gilmore, David D. (1994). *Hacerse hombre: Concepciones culturales de la masculinidad*. Barcelona: Paidós.

Guasch, Oscar (1993). Para una sociología de la sexualidad. *Reis*, 105–121.

Guasch, Oscar (2000). *La Crisis de la Heterosexualidad*. Barcelona: Editorial Laertes.

Kimmel, Michael (1997). Homofobia, temor, vergüenza y silencio en la identidad masculina. En Teresa Valdés y José Olavarría (Eds.), *Masculinidades. Crisis y Poder* (pp. 49-62). Santiago de Chile: Isis Internacional. Disponible a: <https://www.caladona.org/grups/uploads/2008/01/homofobia-temor-verguenza-y-silencio-en-la-identidad-masculina-michael-s-kimmel.pdf> (Última consulta el 20.09.2020).

Nardini, Krizia (2018). Esta también es nuestra lucha: Cuestionar la LGTBfobia por parte de los Hombres por la Igualdad en España y cómo esto afecta su (micro) política de masculinidad. *Quaderns de l'Institut Català d'Antropologia*, 34, 107–133.

Lozoya, José Ángel, Bedoya, José María, y Espada, Chema (2008). *Voces de hombres por la igualdad*. Disponible en <https://vocesdehombres.wordpress.com/indice-y-autores/> (Última consulta el 20.09.2020).

Marqués, Josep Vicent (1987). *¿Qué hace el poder en tu cama?* Barcelona: Icaria Editorial.

Marqués, Josep Vicent (1991). *Curso elemental para varones sensibles y machistas recuperables*. Madrid: Ediciones Temas de Hoy.

Martínez, Isabel, & Bonilla, Amparo (2000). *Sistema sexo/género, identidades y construcción de la subjetividad*. València: Universitat de València.

Perales, María Jesús, Cascales, Jorge, & García-Romeu, Begoña (2020). Evaluando con creatividad: Técnicas creativas para la evaluación de programas socioeducativos. En Carmen Bellver i Irene Verde (Eds.), *Educación Social y Creatividad. Fundamentación, estrategias de intervención socioeducativa y experiencias desde diferentes lenguajes artísticos*. (pp. 365-398). Tirant Humanidades.

Puleo, Alicia H. (2005). El patriarcado: ¿una organización social superada? *Temas para el debate*, 133, 39-42.

Salazar, Octavio (2018). *El hombre que no deberíamos ser*. Barcelona: Editorial Planeta.

Salazar, Octavio (2019). *#WeToo. Brújula para jóvenes feministas*. Barcelona: Editorial Planeta.

Sanfélix, Joan (2020). *La brújula rota de la maculinidad*. València: Editorial Tirant lo Blanch. Disponible en: <https://editorial.tirant.com/es/libro/la-brujula-rota-de-la-masculinidad-joan-sanfelix-albelda-9788418155994>

Subirats, Marina (2013). *Forjar un hombre, moldear una mujer*. Barcelona: Editorial Aresta.

Téllez, Anastasia, Martínez, Javier Eloy, y Sanfélix, Joan (2019). *Masculinidades Igualitarias y Alternativas: Procesos, Avances y Reacciones*. València: Tirant Humanidades. Disponible en <https://editorial.tirant.com/es/libro/masculinidades-igualitarias-y-alternativas-procesos-avances-y-reacciones-diez-gutierrez-enrique-javier-9788417706319>

CÒMICS

FUNDACIÓN CEPAIM (2017). *Hombres feministas. Algunos referentes*. Disponible en http://cepaim.org/th_gallery/hombres-feministasalgunos-referentes/ (Consultada el 20.09.2020).

FUNDACION CEPAIM (2019). *El Viaje. Hombres feministas*. Disponible en <http://cepaim.org/wp-content/uploads/2019/12/C%C3%B3mic-El-Viaje-Cepaim-20diciembre2019.pdf> (Consulta el 20.09.2020).

BLOGS

<http://www.eixam.es/category/hombresen-deconstruccion/> (Consultada el 20.09.2020).

<https://haikita.blogspot.com/search/label/Masculinidades> (Consultada el 20.09.2020).

<http://gizonduz.blog.euskadi.eus/> (Consultada el 20.09.2020).

PEL·LÍCULES

BOYHOOD: <https://www.youtube.com/watch?v=aGynmfDVuE8> (tràiler)

NO SOY UN HOMBRE FÁCIL:

https://www.youtube.com/watch?v=tPcFAklpV3k&ab_channel=AinhoaArenas (tràiler)

VÍDEOS A LA XARXA I CURTS

- Micromachismos: ¿No te ha pasado que...? <https://www.youtube.com/watch?v=WVRKdakH6fw>

- Relatos de hombres nuevos: https://www.youtube.com/watch?v=HdT_IrLGIYo

- AHIGE en Para todos la 2: <https://www.youtube.com/watch?v=6RRzIQim7wE>

- Querido papá algún día me llamarán puta:

<https://www.youtube.com/watch?v=gBXlUxvWOPY>

- La mayoría oprimida: https://www.youtube.com/watch?v=PSyEJf_A4A

- Como una niña. #LikeAGirl. https://www.youtube.com/watch?v=xH-9nWaqpws&ab_channel=BenazirBazan

- La Pelea. https://www.youtube.com/watch?v=ai-oBnmI-Hc&ab_channel=G%C3%BCidoSimonetti

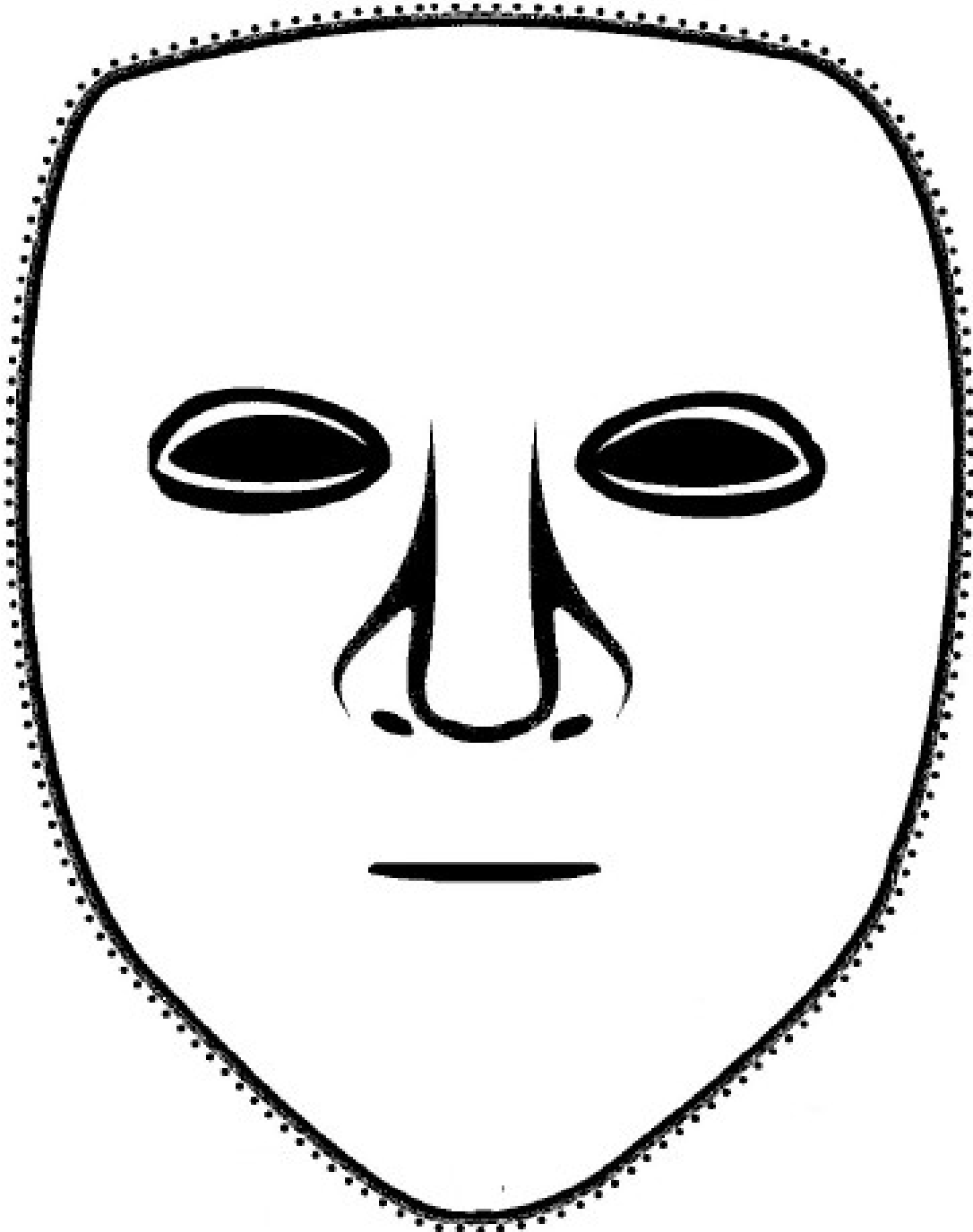
- La Línea. #DibujaLaLínea contra la Violencia Sexual. https://www.youtube.com/watch?v=2rEcPYu0Bj8&ab_channel=FundacionAspacia

FOTOGRAFIES

<https://guindillasblancas.wordpress.com/> (FER CLICK EN "VER EXPOSICIÓN AQUÍ" I S'OBRE EL PDF AMB LES IMATGES)

9. ANNEXOS

ANNEX 1. Màscara per imprimir i retallar.

ANNEX 2.**Dinàmica l'aire ve i s'emporta...**

- als que han vingut a peu a l'institut.
- als que s'ha fet el llit aquest matí abans de vindre a classe.
- als que mai han tingut por de tornar a casa sols.
- als que no han pogut obrir un pot de cigrons.
- als que s'han rigut d'un company per ser diferent.
- als que pensen que les persones gais no són persones normals.
- als que li han pegat una punyada a la paret per no pegar-li a una altra persona.
- als que són masclistes.
- als que s'han rigut alguna vegada d'un acudit masclista.
- als que pensen que els xics i les xiques no poden ser amics.
- als que pensen que aplegaran a ser rics.
- als que pensen que aplegaran a ser famosos.
- als que alguna vegada s'han sentit sols.
- als que s'han begut algun combinat de festa.
- als que han fumat coses il·legals alguna vegada.
- als que mai es ficarien una falda per anar al col·legi.
- als que tenen un secret.
- als que s'han caigut de la bici o de la moto per fer el bèstia.
- als que s'han aguantat les llàgrimes alguna vegada en el cine per a no fer el ridícul.
- als que pensen que la seua parella no ha de mirar altres homes o dones.
- als que tenen mòbil.
- als que han demanat alguna foto en roba interior o nuets pel mòbil o les xarxes socials.
- als que pensen que suspendran el curs.

NOTA: Cada docent pot adaptar o crear noves frases per utilitzar segons el perfil de les persones que hi haja a classe, així com segons allò que es vulga treballar amb major incidència.

ANNEX 3.**Frases relacionades amb els mites de l'amor romàntic:**

- Quan estic enamorat o enamorada estic en la meua parella sempre.
- Quan l'amor és vertader cal suportar certes coses que no ens agraden perquè al final tot serà perfecte.
- Quan la meua parella diu no, vol dir sí.
- Hi ha total confiança en parella i per això sap les meues contrasenyes.
- Deixaria de quedar en un amic o amiga si la meua parella m'ho demanara.
- No he de consultar a la meua parella per quedar amb els meus amics.
- Els cels són normals i bons a les relacions de parella.
- Si tens parella has de quedar amb els teus o teues ex-parelles.
- Quan s'acaba una relació el normal és no tornar a tindre contacte amb aquella persona.
- Deixar que la meua parella em mire el mòbil és normal perquè hi ha confiança total.
- És normal que s'enfade la teua parella, si no li ho contes tot.
- L'amor requereix entrega absoluta.
- Si em vol, no ha de sentir atracció per altres persones.
- Com jo sóc un desastre i ella organitzada ens complementem perfectament.
- És la mitja taronja.
- Si et vol, et perdonarà.
- Els pols oposats s'atrauen.
- No hi ha amor sense dolor.
- L'amor ho pot canviar tot.
- Qualsevol dels dos podem triar entre quedar amb els amics o amigues o quedar juts.
- Respectar la intimitat meua i la de la meua parella és important per a mi.
- Creuar-te amb altres persones i que t'agraden no ha d'afectar a les meues relacions de parella.
- És normal quedar amb ex-parelles a prendre un café i que no signifiqui res més.

NOTA: Cada docent pot adaptar o crear noves frases per utilitzar segons el perfil de les persones que hi haja a classe, així com segons allò que es vulga treballar amb major incidència.

ANNEX 4. Diapositiva esferes-àmbits per pensar pràctiques alternatives al model tradicional de masculinitat i apunts per explicar-les i treballar-les.

Per desenvolupar la dinàmica cal tenir en compte les següents consideracions:

(1) ÀMBIT DOMÈSTIC: coresponsabilitat respecte a les feines domèstiques, repartiment i ús dels espais de la llar, etc. Cal baixar a la realitat quotidiana del que suposa deslligar del sexe qualsevol tasca que derive del manteniment d'una llar.

(2) CURA DEL PROPÍ COS I DE LES PERSONES: tenen els homes cura de la seua salut, del seu benestar o la deleguen en altres persones? Si així és (si la deleguen), normalment aquestes persones són dones i amb això estem robant-les els seus temps. Cal que els homes aprenguen a fer-se responsables del seu cos, la seua salut i el seu benestar, perquè és un pas necessari per a poder participar de manera coresponsable en els espais de les cures, que la nostra societat reclama cada vegada més: persones malaltes, majors dependents, etc.

(3) PATERNITAT: tot i que és una forma específica de cura, té un valor pràctic i simbòlic fonamental. Així que, a partir de les experiències amb els seus pares, poden pensar-se i projectar-se cap al futur reflexionant sobre com seria una paternitat positiva, responsable, implicada emocionalment i gaudida.

Des de canviar els bolquers, fins a escoltar activament les necessitats i els problemes dels nostres fills i filles.

(4) GRUP D'IGUALS I LLENGUATGE: en aquest punt, bàsicament, cal que pensen la forma que actualment tenen els xics de relacionar-se entre ells, a l'hora de parlar sobre ells mateixos, les xiques i la sexualitat, entre d'altres. Com es parla? Quin llenguatge s'empra? Quins criteris s'estableixen per valorar les accions de xics i xiques? Són els mateixos o no? Quines coses es comparteixen als grups del "Whatsapp"? Es tracta de reflexionar críticament per pensar possibles estratègies per desmuntar la perversitat del grup d'iguals, com a espai reproductor de la masculinitat tradicional de tarannà més tòxic. Què fem quan algun company parla despectivament, tractant d'insultar o d'humiliar a una xica? Què fem quan ens arriben vídeos o imatges privades, sense consentiment de la persona o persones que apareixen en el vídeo/imatge? Que faríem si ens arribaren vídeos d'un abús sexual, sobre una companya, que ha comès un amic? I què fem quan humiliem a un altre company, pel fet de no complir amb els mandats més nocius de la masculinitat?

Evitar tots els comportaments que perpetuen el silenci còmplice i afavorir actituds crítiques i igualitàries entre els iguals és fonamental, per trencar amb la reproducció del masclisme.

(5) SEXUALITAT I RELACIONS DE PARELLA: aquest punt és el més complex i que potser més implicacions tinga. Probablement, als centres ja haureu treballat en alguna altra ocasió en matèria de prevenció de violència de gènere, mites de l'amor romàntic, relacions tòxiques, etc. Es tracta en aquest punt de pensar en aquelles accions que els homes podrien desenvolupar, dins de les relacions de parella, heterosexuales fonamentalment (per la qüestió de la dominació patriarcal d'homes sobre dones), però també a altres tipus de parelles amb presència masculina on la pressió sobre determinats atributs associats als homes, té un efecte important, especialment aquelles referides a comportaments nocius vinculats al control, la gelosia, la dominació, etc. Per exemple, els denominats micromasclismes o masclismes quotidians, o a la forma d'entendre la sexualitat masculina basada en mites, intensificats per la pornografia, i tabús: problemes, dubtes, malestars envers la sexualitat dels quals els homes mai en parlen.

(6) TREBALL, ESPORT, POLÍTICA, ESTUDIS: en aquest àmbit, que fonamentalment apel·la a la qüestió social i la gestió dels grups, es tracta de reflexionar sobre els efectes dels dictats de gènere i de masculinitat sobre els homes, en diversos espais socials, i com podem transformar-los cap a escenaris més igualitaris. Per exemple, l'acceptació, potenciació i defensa de les dones als llocs directius de tota mena d'organismes, l'elecció de determinat tipus d'estudi o treball (per què un xic no pot estudiar educació infantil, o un grau de formació professional de perruqueria i estètica?) o fins i tot d'esport a practicar (es pot fer ús de la coneguda pel·lícula "Billy Elliot" o algun fragment si es tinguera molt de temps i es considerara pertinent), etc.

En conclusió, cal (re)pensar als homes en els seus posicionaments i actituds als espais on tradicionalment no han estat, com les tasques reproductives, o on han estat sols, a l'espai públic: treball, cultura, art, política, etc. sense presència femenina, com a conseqüència de les lògiques de poder i exclusió patriarcal. Com acceptem ara la presència femenina? Volem participar dels espais tradicionalment feminitzats? Si és així, com ho fem o volem fer-ho?

ANNEX 5. Taula o Graella per a la dinàmica I QUÈ PUC FER JO?

I QUÈ PUC FER JO?			
	CANVI PERSONAL	CANVI POLÍTIC	CANVI SOCIAL
PUC ACTUAR			
PUC INCIDIR			
NO PUC ACTUAR INCIDIR	NI NI		

ANNEX 6. Model de rúbrica o fitxa per a l'observació participant en l'avaluació

COMPETÈNCIES GENÈRIQUES O TRANSVERSALS	INDICADORS. RESULTATS D'APRENTATGE	NIVELL DE DOMINI o INCIDÈNCIA					OBSERVACIONS
		1.	2.	3.	4.	5.	
Aprentatges teòrics i conceptuals	Apareixen diferents elements teòrics treballats a les sessions						
	Relacionen temàtiques treballades de forma coherent						
	S'aplica la teoria treballada a l'aula de forma correcta						
Aprentatges pràctics	Apareixen diferents elements pràctics treballats a les sessions						
	Relació amb les pràctiques quotidianes de l'alumnat						
	S'apliquen els coneixements pràctics treballats a l'aula de forma correcta						
Dificultats o obstacles identificats (avaluació per a la millora de les sessions)	Apareixen dificultats teòriques						
	Apareixen dificultats metodològiques						
	Apareixen dificultats pràctiques						
	Apareixen dificultats relacionals entre l'alumnat						
Desenvolupament del pensament crític	Es qüestiona el sistema androcèntric-patriarcal de forma raonada						
	Es problematitza el model de masculinitat hegemònic tradicional						
	Apareixen posicionaments al voltant de les qüestions de gènere de forma raonada						
	Es qüestionen de forma raonada les pràctiques masclistes i sexistes que apareixen						
Resolució de conflictes i habilitats socials adquirides	Noves habilitats socials adquirides						
	Apareixen pràctiques de resolució de conflictes relacionals						
	Millora de l'empatia						
	Millora de l'assertivitat						
Propostes de treball futur	Noves propostes teòriques a treballar a l'aula						
	Noves propostes pràctiques a treballar a l'aula						
Altres qüestions							